Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

ЗАМАН

2010 жыл 2-чи октябрь, шабат кюн.
№ 187 (18608)

Багъасы 3 сомду

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ **ВРЕМЯ** ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Президент

Дмитрий Медведев Арсен Каноковну алгъышлагъанды

КъМР-ни Президенти Арсен Каноковха ол регионну башчысына экинчи кере айырылгъаны бла байламлы алгъышлау телеграммала келип турадыла.

РФ-ни Президенти Дмитрий Медведевни алгъышлау сёзюн РФ-ни Правительствосуну Председателини заместители, РФ-ни Президентини Север-Кавказ федеральный округда толу эркинликли келечиси Александр Хлопонин 28-чи сентябрьде Нальчикде къууанчлы халда бардырылгъан инаугурацияны кезиуюнде окъугъанды. «Сизни Къабарты-Малкъар Республиканы Президентини къуллугъуна киришгенигиз бла алгъышлайма. Регионну айнытыу жаны бла борчла тынгылы тамамланылыр ючюн, Сиз къолдан келгенни аямазлыгъыгъызгъа, аны социальный-экономика онгларын кючлендириуге, халкъыны жашау къолайлыгъын ёсдюрюуге, республикада миллетле эмда динле аралы келишиулюкню кючлендириуге себеплик этеригигизге ийнанама. Белгиленнген планларыгъыз толурларын, не игилик бар эсе да, сизни болурун сюйгеними билдиреме»,-деп айтылады алгъышлау сёзде.

Арсен Каноковну Правительствону Председатели Владимир Путин да алгъышлагъанды. «Сиз, жыйышдыргъан сынаугъузгъа,билимигизге таянып, Сизге этилген уллу ышаныулукъ бла кёлленип, регионну хар жаны бла да айнытыу,халкъны жашауун игилендириу жаны бла борчланы мындан ары да хайырлы тамамларыгъыгъызгъа ишеклигим жокъду»,-деп жазгъанды. Дагъыда Къабарты-Малкъар Республикагъа,битеу Россейге да хайырлы ишде жетишимле болдурурун,кийик саулукълу болурун сюйгенин билдиргенди, анга игиликле тежегенди.

РФ-ны Федеральный Жыйылыууну Федерация Советини Председатели Сергей Миронов а Арсен Каноковну билими,сынауу, таукеллиги да «Россейни къыраллыгъын, регионда мамырлыкъны бла ырахатлыкъны кючлендириуде, Къабарты-Малкъарны экономика кючюн ёсдюрюуде, аны халкъыны жашау къолайлыгъын игилендириуде къыйын да,магъаналы да борчланы тамамларгъа себеплик этериклерине» ишексизди.

РФ-ны Къырал Думасыны Председатели Борис Грызловну телеграммасында уа былай айтылады: «Къабарты-Малкъаргъа башчылыкъ этген жыллада Сиз, республикагъа жангыча оноу этип, уллу жетишимле болдургъансыз. Мындан ары уа Сизге регионда уллу инновация проектлени жашауда бардырыугъа ахшы онгла къураргъа, Къабарты-Малкъарда миллетле эм динле аралы келишиулюкню кючлендириу жаны бла хайырлы мадарла этерге тюшерикди. Къабарты-Малкъарны халкъына таплыкъгъа,Къабарты-Малкъар Республиканы жашнатыр ючюн деп бардыргъан жууаплы ишигизде бютюн уллу жетишимлеге жетеригизни сюйгеними билдиреме».

Арсен Каноковну Интернет почтасына да кёп алгъышлау письмола жиберилгендиле. Экинчи Чегемден Уллу Ата журт урушну ветераны Исуф Наурзоков республиканы башчысына ол анга жашау журт алыргъа болушханы бла жюрек ыразылыгъын билдиреди. «КъМР-ни Президентине жангыдан айырылгъаныгъыз бла жюрегимден алгъышлайма. Билимигиз, жашау эмда профессионал сынаугъуз да республиканы аллында салыннган борчланы тынгылы тамамларгъа себеплик этериклерине бир ишеклигим жокъду»,-деп жазгъанды ветеран.

Бекмурза Нартоков а Къабарты-Малкъарда халгъа дайымда кёз-къулакъ болгъанын, къайгъыргъанын да билдиреди. «Мен, кёпню кёрген адам, КъМР-де болумну игилендириуге сиз не къыйын салгъаныгъызгъа багъа бичаллыкъма. Халкъыбыз сизге уллу хурмет этгенин билеме. Адамларыбыз аланы жашауларын игилендирирге жаланда сизни къолугъуздан келликди деп,ма алай къарайдыла. Сизге ийнанадыла, ышанадыла, сыйлы кёредиле. Мен КъМР-де туугъанлыкъгъа, Пятигорскеде жашайма. Алай ишигизге бек ыразыма. Республикамы адамлары къолайлайлы,тынч-ырахат жашауларын сюеме, андан башха зат излемейме. Алай а жаланда Сиз эталлыкъсыз. Жаланда Сизге ышаналлыкъма мен Къабарты-Малкъарда жашагъан сабийлерими бла туудукъларымы жашауларын»,-деп жазады ол.

Россейни адыгларыны Федеральный миллет культура автономияларыны атындан алгъышлау письмону аны президенти Александр Охтов жибергенди. Анда ол: «Къабарты-Малкъарны Президенти болгъаныгъыз къадар, Сиз бары кючюгюзню КъМР-ни халкъыны жашауун игилендириуге, мамырлыкъны бла келишиулюкню сакълаугъа бурлугъугъузгъа ийнанабыз. Къабарты-Малкъарны халкълары саулукълу болурларын, тынч-ырахат жашау этерлерин сюйгенибизни билдиребиз. Огъурлу ишлеригиз жетишимли болсунла!»,-деп чертгенди.

«Россия гостиница» ООО-ну генеральный директору Евгения Сокурова уа Арсен Каноковну президентге экинчи кере салыуну юсюнден оноуну бек тюзге санагъанды. «Арт жыллада къаллай бир зат этилгенди! Республикада иги жанына тюрлениуле, аны инвестициялагъа онглары уллу болгъанларын жаланда сокъур кёрмезге боллукъду»,-деп жазгъанды ол.

Алгъышлау телеграммала дагъыда РФ-ни Президентини Администрациясыны башчысыны заместители А.Бегловдан, РФ-ни Правительствосуну Председателини заместители И.Сечинден, РФ-ни Къырал Думасыны Председателини заместители Н.Герасимовдан, РФ-ни Къырал Думасында «Справедливая Россияны» фракциясыны башчысы Н.Левичевден, РФ-ни Ара айырыу комиссиясыны председатели В.Чуровдан, РФ-ни граждан къорууланыуну ишлери, къыйын болумла эмда табийгъат къыйынлыкъланы хаталарын кетериу жаны бла министри С.Шойгудан, культура министри А.Авдеевден, Красноярск крайны бла Иваново областьны губернаторлары Л.Кузнецовдан бла М.Меньден, Иркутск областьны правительствосуну председатели Д.Мезенцевден, «Газпром» ОАО-ну правленини председатели А.Миллерден, «РЖД» ОАО-ну президенти В.Якунинден, Россейни Сбербанкыны Север-Кавказ банкыны председатели В.Гавриловдан, КъМР-ни халкъ художниги М.Карданов-Шемякинден келгендиле.

Алгъышлауланы келиулери алыкъа тохтамагъандыла.

Марина ХАПОВА.
КъМР-ни Президентини бла Правительствосуну пресс-службасы.

КъМР-ни Парламентинде

Экономика айнытыллыкъды, социальный борчла толтуруллукъдула

Къабарты-Малкъарны Парламентини жай солуудан сора биринчи жыйылыуунда депутатла 20-гъа жууукъ законну проектин сюзгендиле. Аны спикер Чеченланы Ануар бардыргъанды.

Пленар кенгеш къууанчлы ишден башланнганды. Къабарты-Малкъарны экономикасын эмда социальный сфераны айнытыугъа салгъан къыйынлары ючюн предпринимательлени профсоюзуну рескомуну таматасы Альберт Кожоков эмда Нальчикни халыуа чыгъаргъан заводуну коллективи РФ-ни Федерация Жыйылыууну Федерация Советини Сыйлы грамоталары бла саугъаланнганлары белгили болгъанды. Аланы Чеченланы Ануар бергенди.

Повесткагъа кёчерден алгъа РФ-ни Къырал Думасында Къабарты-Малкъардан депутат, Бюджет эм налогла жаны бла комитетни председатели Юрий Васильев республикадан парламентарийле къыралны законла чыгъаргъан баш органында къаллай ишле тындыргъанларыны юсюнден билдиргенди. Аслам эсни РФ-ни 2011 жылгъа бюджетини проектине бургъанды. Келир жылны баш финанс документи социальный магъаналы болгъанын энчи белгилегенди. «Адамланы социальный жумушларын жалчытыуну кеси бойнуна алгъан Россейден башха къырал жокъду», - дегенди.

Юрий Васильев бюджетни бёлюмлерини юсюнден быллай шартла келтиргенди. Къыралда битеулю ич продуктну ёлчеми 2008 жылны кёрюмдюлерине жаланда 2012 жылда жетерикди. 2011 жылда инфляция 6-7 процент (бусагъатда уа ол 7-8 процентди) жетерикди, бир американы доллар 30,5 сом турлукъду, тарифле кётюрюллюкдюле, электроэнергия, бир-бир ашазыкъ продуктла багъа боллукъдула деп, план кёрюмдюле алай салынадыла.

Къырал бюджет дефицитли боллукъду. Файда 8,8 триллион сомгъа, къоранчла уа 10,3 триллион сомгъа жетериклери белгиленеди. Ол 2011 жылда дефицит 1,8 триллион, 2012 жылда - 1,7 триллион, 2013 жылда уа - 1,8 триллион сомгъа жетерикди. Болсада битеу социальный борчла толтуруллукъдула, экономиканы жангыртыу андан ары бардырыллыкъды, ол тутхучлу айнытыллыкъды, дегенди Къырал Думаны депутаты.

Къабарты-Малкъаргъа этиллик болушлукъну юсюнден ол быллай тарихле келтиргенди: республикагъа жолланы ишлетирге, ол санда Нальчикни къыйыры бла баргъан, Кисловодск-Долина Нарзанов жолгъа, 700 миллион сом бериллики. Саулукъ сакълау сферагъа 300 миллион сом, Бахсан ГЭС-ни жангыртыугъа 1,5 миллиард сом бёлюнюрюкдю.

Юрий Васильевге соруула кёп эдиле. Билим бериуге, эл мюлкге къаллай бир ахча бёлюнюрюгюн, жол мюлк фондну къураллыгъыны бла къаллыгъыны юсюнден билирге сюйгендиле парламентарийле. Депутат Владимир Кебеков а бензинни багъасы асыры уллу болгъанын, ол а экономиканы айныууна тыйгъыч этгенин айтханды. «Отлукъну керти багъасы 14-15 сомдан артыкъ тюйюлдю, биз кесини нефти болмагъан Украинадача аны сатып алабыз», - дегенди. Юрий Васильев анга женгдиргенди, алай халны тюзетир онг болмагъанын чертгенди.

Ызы бла депутатла 2010 жылны биринчи жарымында Къабарты-Малкъарны бюджети къалай толтурулгъанын сюзюуге кёчгендиле. КъМР-ни финансла министрини къуллугъун толтургъан Азрет Бишенов айтханнга кёре, файдала бёлюм жылны прогноз кёрюмдюлерини 53,7 проценти тенгли бирге жыйылгъандыла эм 10,3 миллион сомгъа жетгендиле. Налогла 3 миллион, алайлай берилген ахча 6,7 миллион сом болгъанды.

Къоранчла 38,7 процентни тутхандыла (8 миллион сом). Алай бла профицит къуралгъанды – 1,2 миллиард сом. Сёз ючюн, къырал магъаналы жумушлагъа 1,6 миллиард сом бёлюннген эди да, андан жаланда 531 миллиону къоратылгъанды, прогноз кёрюмдюле 32 процентге толтурулгъандыла. Миллет къоркъуусузлукъну жалчытыугъа бла право къоруулаучу органланы ишлерине 1,4 миллиард сом бёлюннгенди, андан 584 миллиону къоратылгъанды (40 процент). Экономикагъа берилген 2,8 миллиард сомдан жаланда 1 миллиарды къоратылгъанды (36 процент).

Азрет Алиевич айтханнга кёре, профицит банк кредитлеге 700 миллион сом тёленнгени ючюн эмда бир-бир министерстволагъа ахча айны ахырында келип, аны къоратыргъа заман жетишмегени ючюн къуралгъанды. Къабарты-Малкъарны къырал борчу 1-чи июльда 240 миллион сомгъа жетгенди.

Спикерни биринчи орунбасары Руслан Жанимов федеральный бюджетге къаллай бир ахча къайтарылгъанын билирге сюйгенди. Азрет Бишенов айтханыча, былтыр 260 миллион къайтарылгъан эди, андан артха республикагъа жаланда 154 миллиону берилгенди. Бюгюнлюкде уа 200 миллион къайтарылгъанды. Ахчаны асламы адамланы иш бла жалчытыугъа бёлюне эди да, ол республикада ишсизлик азайтылгъаны себепли къоратылмагъанды.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Тюбешиу

«Спортчуларыбыз танг алгъа ычхыннгандыла»

Россейни тутушуудан жыйымдыкъ командасына бизни онбеш гёжефибиз киредиле. Дагъыстанлыла бла дюгерлиле окъуна сукъланадыла анга. Аны юсюнден дунияны эки кере чемпиону Билял Махов бла Олимпиада оюнланы чемпиону Асланбек Хуштов бу кюнледе КъМР-ни Спорт эм туризм министерствосунда журналистле бла тюбешиуде ёхтем бла айтхандыла.

Жыйылыу алгъаракъда Москвада бардырылгъан Дунияны чемпионатында бизни спортчуларыбызны жетишимлери бла байламлы эди. Анда Билял кезиулю кере дунияда кесинден кючлю болмагъанын кёргюзтгенин, Асланбег а жетишим болдурмай къайтханын эсигизге салайыкъ.

Тюбешиуге къатышхан республиканы спорт эм туризм министри Аслан Афаунов Хуштов эришиуге тийишлисича хазырланмагъанын чертгенди. Асланбекни кесини айтханына кёре да, ол кертиди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Ахшы хапар

Радиобузну къайда да эшитирикдиле

Къабарты-Малкъар Республиканы Президентии Арсен Каноковну буйрукъларын жашауда бардырыуну чеклеринде КъМР-ни Информация коммуникацияла, жамауат биригиулени эмда жаш тёлюню ишлери жаны бла министерствосу республикалы радиону мурдорунда юч тилде ишлерик толумасштаблы къырал радиовещание къураууну къолгъа алгъанды.

Ол ишде биринчи атлам FM-диапазонда кесини энчи частотасына лицензия алыу болгъанды

Бу кюнледе РФ-ни Связь эм асламлы коммуникацияла министерствосунда Телерадиовещание жаны бла федеральный конкурс комиссиясыны жыйылыуу ётгенди. «Вещательный телевизионный канал «Кабардино-Балкария» къырал учреждение ол конкурсда хорлап, 99,5 МГц, 2 кВт частотада кесине жерли эфир радиовещание къытханды.

Ол частотагъа эркинлик бла лицензия алгъандан сора вещание Къабарты-Малкъарны 80 процентинде бардырыллыкъды. Бир кесекден а ол вещание сау сутканы ичинде бардырыллыкъды. Республикалы радиону бериулери космос бортну Экспресс-АМ 1 ретрансляторуна да берилликди. Алай бла вещание КъМР-ни саулай жерине эм башха республикалагъа да бардырыллыкъды.

Бюгюнлюкде лицензияны алыу эмда республикалы радиону мюлктехника базасын кючлеу бла байламлы ишле тамамланадыла.

Беслан БЕЖАНОВ,
КъМР-ни Информация коммуникацияла, жамауат биригиулени эмда жаш тёлюню ишлери жаны бла министерствосу.

МУРДАРЛЫКЪ

Доттуланы Ахмат ёлтюрюлгенди

Къабарты-Малкъарда тюнене кече республикалы парламентни экс- депутаты, профессионал боксдан дунияны алгъыннгы интерконтиненталь чемпиону, Сбербанкны Элбрус районну Тырныауз шахарында филиалыны директору Доттуланы Ахмат ёлтюрюлгенди. Аны юсюнден РФ-ны Прокуратурасында Следствие комитетни Къабарты-Малкъарда Следствие управлениясы билдиргенди.

- Кёнделен элде камуфляж кийимлери бла бир ненча адам бу жерли тёртеуленни къатына машина бла келип тохтагъандыла. Кеслерин право низамны сакълаучу органланы келечилерича кёргюзтюп, аланы жерге жатдыргъандыла, къолларын байлап, ким къайда ишлегенин соруп башлагъандыла. Дотту улуну жууабын эшитгенлей, аны бир жанына элтип, керохдан юч кере атдырып кетгендиле», - деп билдиреди Следствие комитетни келечиси.

Республиканы право низамны сакълаучу органларында билдиргенлерине кёре уа, алайдан бир ненча километр узакълыкъда мурдарла кюйдюрюп кетген машина табылгъанды. Ол тийреде «Вулкан-3» операция башланнганды. Уголовный иш ачылгъанды.

Доттуланы Ахматха 40 жыл бола эди. 2009 жылгъа дери ол Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини Культура, спорт, туризм эмда асламлы информация органла жаны бла комитетини члени болгъанды, «Единая Россия» партияны Элбрус бёлюмюне башчылыкъ этгенди.

Жангылыкъла

Хурметлеу

Орамлагъа ветеранланы атларын атарыкъдыла

Нальчик шахар округну жер-жерли самоуправлениясыны советти Акъ-Суу элде жангы орамлагъа Улла Ата журт урушха къатышханланы атларын атаргъа оноу этгенди. Аллай тилек бла элни жамауаты эм администрациясы чыкъгъан эди. Депутатла аны къабыл кёргендиле. Энди Акъ-Сууда жангы юйле ишленнген жерде къуралгъан орамла Геляхланы Исхакъны эм къарындашла Хачаланы Хажбийни, Хасанны эм Хусейни атларын жюрютюрюкдюле.

Жууукъ заманда юйлеге аланы атлары жазылгъан къангачыкъла тагъыллыкъдыла деп билдиреди Нальчикни администрациясыны пресс-службасы.

ОСМАНЛАНЫ Айшат.

Башламчылыкъ

Жаш тёлю администрация къуралады

Прохладныйде жаш тёлю администрация къураргъа оноулашхандыла. Аны бла байламлы бош жерлени конкурсу башланнганды. Анга битеулю билим берген школланы тамата классларыны окъуучулары бла шахарда технология колледжни студентлери къатышыргъа боллукъдула.

Эришиуню биринчи кезиуюнде ала шахарда болгъан социальный неда экономика проблемаланы алып, аланы кетериуню юсюнден кеслерини оюмларын кёлден жазмада билдирирге керекдиле. Экинчи кезиуюнде уа жер-жерли администрацияны, билим бериу управленияны, республиканы Жаш тёлю правительствосуну келечилеринден къуралгъан эксперт комиссия конкурсха къатышханла бла ушакъ бардырлыкъды. Прохладный шахар округну администрациясыны жаш тёлю дублёруна ким алынырыгъы андан сора белгили боллукъду.

КъМР-ни Жаш тёлю правительствосуну культура министрини, бу ишни башлагъан Тимур Азаровну оюмуна кёре, жаш адамла кеслерини башламчылыкъларын жашауда бардырыуда жаш тёлю администрацияда болушлукъ табарыкъдыла.

Людмила ПАНФИЛЕНКО.
Прохладный шахар округну администрациясыны пресс-службасы.

Себеплик

Кёп сабийли аналагъа - болушлукъ

Чегем муниципальный районну администрациясыны пресс-службасы билдиргеннге кёре, бу кюнледе Шалушка элде жашагъан кёп сабийли ана жашау журт сатып алыргъа неда ишлерге онг берген социальный адрес болушлукъгъа сертификат алгъанды. КъМР-ни Правительствосуну бегимине тийишлиликде, 2008 жылда январьдан башлап бешинчи эм андан аслам сабий тапхан анала социальный болушлукъ алыргъа боллукъдула.

Чегем районда аллай жыйырма бир тиширыу урунууну эм социальный айнытыуну Управлениясына сертификат алыргъа заявленияла бергендиле. Бюгюнлюкде аладан ючюсю ахча берликлерин сакълайдыла. Къалгъанларыны къагъытларына уа къарала турады.

МУХАДИНЛАНЫ Айшат.

Иш бла жалчытыу

Ярмарка ётгенди

Тырныауузда ишчи жерлени ярмаркасы бардырылгъанды. Аны Элбрус районну халкъны иш бла жалчытыу арасы къурагъанды. Ол бу жерледе орналгъан предприятиялагъа бла организациялагъа керек специалистлени табаргъа болушурукъду.

Анга «Элбрусну пассажир автотранспорт биригиую», «Тырныауузну аз вольтлу аппаратура заводу», «Росгосстрах-Юг» кампания, «Озон» къонакъ юй эм дагъыда башхала къатышхандыла. Шёндю иш бериучюлеге шофёрла, сварщикле, жюклеучюле, страховой агентле, аш этиучюле, официантла, косметика продукцияны сатыучула керекдиле.

Ярмаркагъа ишсиз тургъан 200-ден аслам адам келген эди. Ала барысы да ол кюн юлешиннген анкеталаны толтургъандыла. Энди ала келишселе болгъан ишчи жерлени юсюнден билдириуле аллыкъдыла.

Анатолий ТЕМИРОВ.

Ара шахар

Солуу паркда - Арбат

Нальчикде къуру да ишлеп турлукъ вернисаж ачар акъыл эрттеден да барды. Алай биринчи сентябрьде Шахарны кюнюн белгилеу байрамны чеклеринде солуу паркда Нальчикни администрациясы бла КъМР-ни суратчыларыны союзу къурагъан кёрмючден сора аны жашауда бардырыу алай къыйын иш болмазлыгъы ангылашынылгъанды.

Шахар администрациясыны таматасы Залимгери Хагасов аллай кёрмючлени солуу паркда жарыкъландырыучула Мечиланы Кязимни бла Бекмурза Пачевни эсгертмелерини аллында бардырыргъа деген бегим чыгъаргъанды. Вернисажланы къачан бардырыллыкъларына Суратчыланы союзу оноу этерикди.

Союзну председатели Геннадий Темирканов ол бек магъаналы башламчылыкъды, адамланы культурагъа бла ариулукъгъа тартындырыкъды дегенди.

Лиля ДЗАМИХОВА.
Нальчикни администрациясыны пресс-службасыны таматасы.

Жазылыу - 2011

Хурметли окъуучула!

Биринчи сентябрьден 2011 жылны биринчи жарымына жазылыу кампания барады.

«Заман» газетге сиз связьны къайсы почта бёлюмюнде да жазылыргъа боллукъсуз. Жазылыуну алты айгъа багъасы тюрленмегенди, алгъыннгылай къалгъанды:

356 сом 10 капек.

Бизни индексибиз -51532

Мында хазырланнган специалистлеге излеу уллуду 2 бет

Антына кертичилик 3 бет

Паркда кечиннгенлени къоруулагъан, ашатхан да этедиле 4 бет

Мардасыз тазалыкъ да иги тюйюлдю 4 бет

Экономика айнытыллыкъды, социальный борчла толтуруллукъдула

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Промышленность, жол мюлк, транспорт эм связь жаны бла комитетни председатели Сафарби Маремуков а къургъакълыкъны хатасы жетген эл мюлк предприятиялагъа компенсация этилликмиди деп соргъанды. Докладчы айтханыча, федеральный бюджетден бу жумушлагъа ахча бериуню юсюнден сёз алыкъа бармайды.

2010 жылны биринчи жарымында бюджет къалай толтурулгъаныны юсюнден Конроль-эсеплеучю палата кесини ахыр билдириуюн этгенди. «Алгъын бюджет ахчаны тонау аслам эди, бу проблеманы кетерирге къолубуздан келгенди. Энди уа министерствола алагъа берилген ахчаны тийишлисича хайырланмайдыла. Бу кемчилик федеральный арадан окъуна келеди», - дегенди палатаны таматасы Рахайланы Борис. Ол Юрий Васильевге, ахчаны календарь план къурап, къыралны субъектлерине анга кёре бериуню юсюнден сагъыш этерге кереклисин эсгертгенди.

Жыйылыуда «Къабарты-Малкъарда жайлыкъланы статусларыны юсюнден» законну проектин экинчи окъулууда къабыл кёргендиле. Аграрный политика эм жер бла байламлы халланы комитетини председатели Хажмурид Тлехугов аны жарашдырыу бек къыйын баргъанын чертгенди. «Анга кёп тюрлю тюзетиуле келедиле, ол 131-чи федеральный законнга бузукълукъла этеди. Закон халкъгъа таплыкъгъа ишлер ючюн, энтта этиллик затла кёпдюле», - дегенди ол.

Биринчи окъулуудан сора проектге парламентни комитетлеринден, РФ-ни Юстиция министерствосуну КъМР-де Управлениясындан, КъМР-ни Правительствосундан, Жамауат палатадан, Адыг жамауат организацияланы координация советинден эм башхаладан 129 тюзетиу келгенди. Аладан 58-си къабыл кёрюлгенди, 17-си терсге саналгъанды, къалгъанларын а авторла кеслери артха алгъандыла.

Къабыл кёрюлген тюзетиулени арасында законну башын тюрлендириуню юсюнден предложение да барды. Мындан ары ол «Тау жайлыкълагъа жараулу жерлени белгилеуню эм аланы хайырланыуну жоругъуну юсюнден» деп жазыллыкъды. Дагъыда законда эллени чеклери ызланнганкарта кемчиликле бла жарашдырылгъаны ючюн аны жангыдан тинтирикдиле.

Депутатла «2010 жылда Россейни халкъыны санын жазыу бла байламлы бир-бир полномочияланы жер-жерли самоуправление органлагъа бериуню юсюнден» законну биринчи эм экинчи окъулуулада къабыл кёргендиле. КъМР-ни экономиканы айнытыу эм сатыу-алыу министрини къуллугъун толтургъан Мусукланы Алий билдиргенича, сёз жазыуну бардырлыкъ комиссияланы мекямла, машинала, телефон байламлыкъла бла жалчытыуну юсюнден барады.

Энтта бир ненча республикалы закон федеральныйле бла келишдирилгендиле, ол санда «Халкъны эм территорияланы табийгъат эмда техноген къыйынлыкъладан сакълауну юсюнден», «КъМР-де къырал промышленность политиканы юсюнден», «Жер тюбюнде байлыкъланы юсюнден».

Депутатла биринчи окъулууда «КъМР-де ичгини эмда этил спирт 15 процентден кёп болгъан ичги продукцияны розницада сатыуну жараулу заманына чек салыуну юсюнден» законну къабыл кёргендиле. Анга кёре ингирликде 22 сагъатдан экинчи кюн сагъат 10-нга дери ичги сатаргъа эркин этилмейди.

Андан сора, КъМР-де пенсиячылагъа жашау этерге жетерик ахчаны бек аз ёлчеми да тохташдырылгъанды. Ол 4155 сом болгъанды. Депутатла КъМР-ни Правительствосуна жеринден тепдирилмеген бир ненча объектни эмда чекленнген жууаплылыгъы болгъан бир ненча къырал обществону акцияларын сатаргъа эркинлик бергендиле. Федеральный законланы уллу къауумуна кеслерини отзывларын къабыл кёргендиле. КъМР-ни Келишиу комиссиясыны къауумуна тюрлениуле да кийирилгендиле. Адыг жамауат организацияланы координация советинден Ибрагим Яганов бла Мусса Докшоков кетерилип, аланы орунларына Жантемир Губачиков бла Каншоуби Ажахов кийирилгендиле.

Жыйылыуну ахырында КъМР-ни Парламентини депутаталарыны республиканы халкъына чакъырыу сёзлери сюзюлгендиле. Анда сёз терроризмге бла экстремизмге къажау бирча сюелирге кереклисини юсюнден барады.

Кенгешге КъМР-ни Конституция сюдюню председатели Геляхланы Абдуллах, РФ-ни Президентини СКФО-да толу эркинли келечисини аппаратыны КъМР-де федеральный инспектору Владимир Канунников, КъМР-де Адамны эркинликлери жаны бла уполномоченный Зумакъулланы Борис эм башхала къатышхандыла.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Документле

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну
БУЙРУГЪУ

2010 жылда 27-чи сентябрьде №397-рп

2010 жылда 28-чи октябрьден 30-суна дери Къабарты-Малкъар Республикада гыржын бишириуден Кавказ кубок ючюн «Ётмек-жашауну тутуругъуду» деген эришиуле бардырыр муратда:

1. Алагъа хазырланыу эмда бардырыу жаны бла ишчи къауумну бу буйрукъгъа къошулгъан тизмеге кёре къабыл кёрюрге.

2. Ишчи къауум 2010 жылда 1-чи октябрьге дери гыржын бишириуден Кавказ кубок ючюн «Ётмек-жашауну тутуругъуду» деген эришиуле бардырыуну программасын жарашдырыргъа эм къабыл кёрюрге борчлу этиледи.

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну Председатели А.МЕРКУЛОВ

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну 2010 жылда 27-чи сентябрьде чыгъарылгъан 397-рп номерли буйругъу бла къабыл кёрюлгенди

Республикада гыржын бишириуден Кавказ кубок ючюн «Ётмек-жашауну тутуругъуду» деген эришиулеге хазырланыу эм аланы бардырыу жаны бла ишчи къауум

Уяналаны К.Х-М.-Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну Председателини заместители (ишчи къауумну башчысы)

Биттийланы Х.Р.-Къабарты-Малкъар Республиканы эл мюлк эм ашазыкъ министрини заместители

Борчаланы Ш.М.-Къабарты-Малкъар Республиканы Президентини ишлерини управляющисини заместители

Гергъокъланы Д.Б.-Къабарты-Малкъар Республиканы информация коммуникацияла, жамауат биригиулени эмда жаш тёлюню ишлери жаны бла министрини заместители

Жамбеев З.М.-чекленнген жууаплылыгъы болгъан «Нальчикхлеб» обществону генеральный директору (ыразылыгъына кёре)

Кацнельсон Ю.М.-Ётмек бишириучюлени бла кондитерлени россейли гильдиясыны президенти

Каноков З.Р.- чекленнген жуууаплылыгъы болгъан «Нарт» санаторий» обществону генеральный директору (ыразылыгъына кёре)

Къарчаланы А.Х.-Къабарты-Малкъар Республиканы культура министрини заместители

Къулийланы М.А.-Къабарты-Малкъар Республиканы промышленность,отлукъ-энергетика комплекс эмда жашау журтла-коммунальный мюлк министрини заместители

Мокъаланы С.М.-Къабарты-Малкъар Республиканы транспорт, связь эм жол мюлк министрини заместители

Никулищев Е.Н.-Россей Федерацияны Федеральный Жыйылыууну Федерация Советини Председателини Биринчи заместителини кенгешчиси (ыразылыгъына кёре)

Тхагазитов Х.А.-Къабарты-Малкъар Республикада ич ишлени министрини заместителини къуллугъун толтургъан (ыразылыгъына кёре)

Тюбейланы Х.М.-Нальчик шахар округну жер-жерли администрациясыны башчысыны заместители

Диденко Николай Николаевични Прохладный шахар территорияла айырыу комиссияны председателини къуллугъундан эркин этиуню юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Айырыу комиссиясыны
БЕГИМИ

2010 жылда 20-чы сентябрьде Нальчик ш. №71/9-1

Къабарты-Малкъар Республиканы Айырыу комиссиясы «Россей Федерацияны гражданларыны айырыу эркинликлерини бла референдумгъа къатышыргъа эркинликлерини баш гарантияларыны юслеринден» 2002 жылда 12-чи июньда чыгъарылгъан 67-ФЗ номерли Федеральный законну 28-чи статьясыны 7-чи пунктуна, «Къабарты-Малкъар Республиканы Айырыу комиссиясыны юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы 2003 жылда 18-чи февральда чыгъарылгъан 23-РЗ номерли Законуну 2-чи статьясыны «е» пунктуна, «Къабарты-Малкъар Республиканы территориялы айырыу комиссияларыны юслеринден» Къабарты-Малкъар Республиканы 2003 жылда 8-чи январьда чыгъарылгъан Законуну 8-чи статьясыны 5-чи кесегине тийишлиликде **бегим этеди**:

1. Диденко Николай Николаевични Прохладный шахар территориялы айырыу комиссияны председателини къуллугъундан эркин этерге.

2. Бу бегимни асламлы информацияны органларында бла Къабарты-Малкъар Республиканы айырыу комиссиясыны Интернет-сайтында басмаларгъа.

Айырыу комиссияны председатели В.М.ГЕШЕВ
Айырыу комиссияны секретары АТМЫРЗАЛАНЫ И.А.

Диденко Николай Николаевични Прохладный шахар территориялы айырыу комиссияны председателини къуллугъундан эркин этиуню юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Айырыу комиссиясыны
БЕГИМИ

2010 жылда 20-чы сентябрьде Нальчик ш. №71/9-2

Къабарты-Малкъар Республиканы Айырыу комиссиясы «Россей Федерацияны гражданларыны айырыу эркинликлерини бла референдумгъа къатышыргъа эркинликлерини баш гарантияларыны юслеринден» 2002 жылда 12-чи июньда чыгъарылгъан 67-ФЗ номерли Федеральный законну 28-чи статьясыны 7-чи пунктуна, «Къабарты-Малкъар Республиканы Айырыу комиссиясыны юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы 2003 жылда 18-чи февральда чыгъарылгъан 23-РЗ номерли Законуну 2-чи статьясыны «е» пунктуна, «Къабарты-Малкъар Республиканы территориялы айырыу комиссияларыны юслеринден» Къабарты-Малкъар Республиканы 2003 жылда 8-чи январьда чыгъарылгъан Законуну 8-чи статьясыны 5-чи кесегине тийишлиликде **бегим этеди**:

1. Диденко Николай Николаевични Прохладный шахар территориялы айырыу комиссияны членинден эркин этерге.

2. Бу бегимни асламлы информацияны органларында бла Къабарты-Малкъар Республиканы айырыу комиссиясыны Интернет-сайтында басмаларгъа.

Айырыу комиссияны председатели В.М.ГЕШЕВ
Айырыу комиссияны секретары АТМЫРЗАЛАНЫ И.А.

ДАТА

Мында хазырланнган специалистлеге излеу уллуду

Бу кюнледе Къабарты-Малкъар къырал университетни микроэлектроника эм компьютер технологияла факультети къуралгъанлы жыйырма жыл болгъанды. Аны бла байламлы окъуу юй къууанчлы жыйылыу да бардыргъанды. Ары преподавательле, студентле эм, бу бёлюмню эртте бошап, бюгюнлюкде атларын айтдырып ишлегенле да келген эдиле.

Жыйылыуну ача, къонакъланы алларында КъМКъУ-ну ректору Барасби Карамурзов сёлешгенди. «Микроэлектроника эм компьютер технологияла факультетни ачылыуу жаланда университетибизде неда республикабызда ахшы иш болуп къалмай, ол битеу регионда окъуна магъаналы жумуш болгъан эди.

Андан бери жыйырма жыл озду. Былай къарагъанда, ол алай кёп заманча да кёрюнмейди. Болсада факультет кесин кёргюзталгъанды. Биз анда окъутхан преподавательле эм расписанияла жарашдырылгъандыла, дегенди. Микроэлектроника эм компьютер технологияла факультет жашау тюрленеден-тюрлене баргъаны къадар, кесини магъанасын тас этмей, бютюнда бек керек болгъанлай турлугъун белгилегенди.

Барасби Карамурзов.

Аны деканы Руслан Тешев а факультет ачылгъан кезиуде бери жаланда 25 адам алыннганлыкъгъа, шёндю жыл сайын мында 185 студент окъугъаныны юсюнден айтханды. Ол бек алгъа битеу да Россейде окъуна быллай факультетлеге программаны А. Шебзухов жарашдыргъанын эм андан бери да вузла анга кёре ишлеп тургъанларын билдиргенди. Бюгюнлюкде КъМКъУ-да микроэлектроникадан эм компьютер технологияладан тёрт усталыкъ аны бла бирге юч ыз да болгъанын, быйыл а радиотехникадан жангы бёлюм ачылгъанын чертип, Руслан Шахбанович ол республикагъа аламат байлыкъ болгъанын да айтханды.

Факультетни бошап, бусагъатда жегъышлагъандыла эм микроэлектроника бла компьютер технологияла бютюнда айный барырын сюйгенлерин чертгендиле.

Залда олтургъанланы къауумy.

...окъугъан студентле бла ёхтемленирча болалгъанбыз», - дегенди ол.

Ректор билдиргеннге кёре, микроэлектроника эм компьютер технологияла факультетде бюгюнлюкде тинтиулени жангы методикалары къалмай барысы да бардыла. Сёзюн бошай, Барасби Сулейманович бери келгенлени алгъышлагъанды, бек иги ишлегенлеге бла окъугъанлагъа грамоталадан сора да, ахча саугъала да берилликлерин билдиргенди.

Факультетни жашауну юсюнден айта, университетни проректору Азамат Шебзухов, ал кезиуде жаланда бир усталыкъгъа юйренирге онг болгъан эсе, бюгюнлюкде мында очный бёлюмде окъугъан студентлеге онеки башха-башха тишимли ишлегенлени атларындан техниканы бла технологияны биринчи магистри, Соросну стипедиясына юч кере тийишли болгъан, уллу фирманы техника жаны бла директору Марат Дышеков, микроэлектроникадан специалист Аслан Коков эм кёп башхала сёлешгендиле. Ала шёндю битеулю информацияны ёмюрю болгъанын, аны бла байламлы бу факультетни магъанасы, даражасы жаланда ёсе барлыгъын, токъсанынчы жыллада къыралны къыйын болумуна да къарамай, бу жаны бла билимли специалистле кеслер ине иш тапханларын да белгилегендиле. Факультет аланы кёп затха юйретгенин билдирип, преподавательлени, студентлени да къызыу алгъышлагъандыла...

Интернетни болушлугъу бла уа залдагъыланы байрам бла бизни университетде окъуп кетген Израильни Хайфа шахарындан технологияла университетни профессору Рафаил Дигилов эм Дондагъы Ростовдан «Поиск» деген электроника тюкенлени федеральный сетини тамата специалисти Олег Нечитайлов да алгъышлагъандыла. Ала бюгюнлюкде Нальчикни университетинде окъутуу эм юйретиу жангы излемлеге кёре бардырылгъанын эм бу факультетде тинтиуле жаны бла методиканы айныта барыргъа тийишлисин да белгилегендиле. Адамны жашауунда эм уллу байлыкъ билим болгъанын чертип, жаш адамла башха хаух затлагъа къызынмай, аны эслеринде тутаргъа керекдиле, дегендиле.

Къууанчлы ингирни бардыргъан студентле Сабина Тхаитлова бла Юрий Алибеков факультетни атына Канададан, Москвадан, Санкт-Петербургдан, Сириядан, Нью-Йоркдан эм башха жерледен да келген алгъышлауланы окъугъандыла. Залдагъыла уа, ыразылыкъларын билдире, алагъа къарсла бла тюбегендиле.

Бери келгенле «Нанонаука эм нанотехнологияла» деген ат бла жарашдырылгъан китап кёрмюч бла да шагъырей болгъандыла. Андан сора да, залдагъыланы кеслерини жарыкъ номерлери бла Холамханланы Къайсын, «Стимул» вокал къауум, «Каллисто» тепсеу коллектив эм башхала къууандыргъандыла.

МОКЪАЛАНЫ Зухура. Суратланы **ХОЛАЛАНЫ Марзият** алгъанды.

«Спортчуларыбыз танг алгъа ычхыннгандыла»

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

- Башхача тутушур онгум бола тургъанлай, терс чабыууллукъ этгенме да, мени бла эришген аны тийишлисича хайырланнганды. Чемпионатха хазырлана къаллай кемчиликле жибергенними ангылагъанма, энди мындан ары кесиме асыры бек базынып, уллу кёллю болургъа жарамагъанына тюшюннгенме, - дегенди Олимпиаданы чемпиону.

Билял а, кезиулю жетишимини юсюнден айта, ол башхаладан эсе жууаплы болгъанын белгилегенди.

- Мени ючюн жарсыргъа келгенле кёп эдиле, ол да, бир жаны бла, хорламгъа итиниулюгюмю кючлендиргенди. Спортчула да тутушууда атлары айтылгъан белгили гёжефле эдиле. Сёзсюз, бек уллу жууаплылыкъны сезе эдим, - дегенди Махов.

Бюгюнлюкде республиканы спорт тутушууну федерациясында финансирование бла бир къауум чырмаула бардыла. Ала не бла байламлы болгъанларын билирге сюйгендиле журналистле.

КъМР-ни Спорт эм туризм министерствону спортчуларыбызны жаланда официальный эришиулеге жиберирге барды ахчасы. Алай аны биргесине тренерин жиберирге, къошакъ халда жарау этдирирге, сборлагъа ашырыргъа, башха керекле бла жалчытыргъа бизни къолубуздан келмейди. Битеу ол затлагъа федерацияланы учредительлери къарайдыла, - дегенди министр Аслан Афаунов.

Республикада спортну айнытыргъа болушлукъ этгенлеге тюбешиуге къатышханла жюрек ыразылыкъларын билдиргендиле. Маховну айтханына кёре, аланы къошумчулукъларыны хайырындан бюгюнлюкде Кавказда жашагъан жашланы регионну ахшы жаны бла кёргюзтюр амаллары барды.

- Дагъыстанлыланы бла дюгерлилени тутушуу тарыхлары бай эсе да, бюгюнлюкде Къабарты-Малкъарны спортчулары иги да алгъа ычхыннгандыла, - дегенди Хуштов.

Жашланы айтханларына кёре, мындан ары да спортчуларыбызгъа тийишли болушлукъ этилсе, ала бийик жетишимлери бла республиканы атын айтдыргъанлай турлукъдула.

ОСМАНЛАНЫ Айшат. Суратны автор алгъанды.

ШИМАЛ КАВКАЗ КЮН САЙЫН

Тукъумчулукъгъа къажау кюрешни бардырлыкъды

Вице-премьер, РФ-ни Президенти Шимал Кавказ федеральный округда полномочный келечиси Александр Хлопонин Шимал Кавказда тукъумчулукъгъа къажау кюрешни квалификация излемлеге тийишлиликде жарашдырылгъан жорукъ бла бардырыргъа керекди, дегенди. Аны юсюнден ол Федерация Советни «правительстволу сагъатында» сёлешгенинде айтханды. Аны бла бирге Хлопонин коррупция Шимал Кавказда Москвадан эсе кёпдю дегенни бирда унамагъанды.

Ол шимал кавказ республикалада эрттеледен бери да тукъумчулукъ бола келгенди эм къуллукъла миллетлик шартлагъа тийишлиликде юлешинип болгъандыла, дегенди. «Алай эсе, ол жашауда бола келген миллет тёреди эм аны терк кетераллыкъ тюйюлбюз, алай этебиз десек, къозгъалыула болургъа боллукъдула», - деп ангылатханды Александр Геннадьевич.

Шёндю боллукъ аттестациядан ётерик специалистлеге квалификация излемле жарашдырыла турадыла. Аланы тюрлю-тюрлю даражалада оноучу къуллукълада ишлер муратлары бар эселе, регион неда жер-жерли къуллукълада – ала тийишли излемлеге кёре окъусунла, дегенди Хлопонин.

Зругдагъы килисаны сакъларгъа кюрешедиле

Шимал Осетиягъа 23 миллион сом керекди христианланы сейирлик историялы эсгертмелерин – Россейни бек эрттегили Зругдагъы килисасын - сакълауну проектин жашауда бардырыргъа. Аны юсюнден ИТАР-ТАСС-ны корреспондентине республиканы парламентини Миллетле аралы байламлыкъла жаны бла комитетини председатели Пётр Павлов айтханнга кёре, ол ахчаны «Культура России» деген целевой федеральный программагъа тийишлиликде алыргъа дейдиле.

2002 жылда Алагир районну тауларында, тенгизни тенглигинден 2200 метр бийикликде, суула къутургъан кезиуде Зругдон черек жагъаларын ашагъанда, килисаны эки къабыргъасы оюлгъан эдиле. Эки жыл мындан алгъа аны сакълар муратда къоруулау ишле башланнган эдиле. Гидротехникле, промышленность альпинистле эм реставраторла черекни жагъаларын эм тёбени жарлы этеклерин кючлендиргендиле. Алай эсе да, килиса тёппесинде ишленнген 40 метр бийиклиги болгъан дуппурну Зругдон черек ашап барады.

Ингушетияда болумну тийишлисича тинтирге

Ингушетияны башчысы Юнус-Бек Евкуров, республикада экономика болумгъа тийишли багъа бичер ючюн, Регионланы айнытыуну министерствосу республикагъа комиссия жиберирге керекди, дегенди. Аны юсюнден ол Федерация Советде болгъан пресс-конференцияда айтханды. «Биз, Регионланы министерствосуну комиссиясы келип, Ингушетияда экономика эм социальный процесслеге тийишли багъа бичерни сакълайбыз», - дегенди Евкуров.

Аны айтханына кёре, бек алгъа билим бериуге эм аны айныууна эс бурургъа керекди. «Республикада 20 мингден аслам окъуу жер жетишмейди, школланы 50 проценти юч смен бла ишлейдиле. Сабий садла, яслиле бла сабийлени жаланда 10 проценти жалчытылынадыла. Саулукъ сакълауда болум да тюз алайды. Бизде, Ингушетияда, къыралны алып айтханда, сабийле кёп тууадыла, ёлген да кёп этедиле. Алай эсе да, алыкъа бизде сабий больница жокъду. Ауругъанла Осетияда, Къабарты-Малкъарда бакъдырадыла кеслерине, Чеченнге барадыла. Республикада агропромышленный комплекс да къыйын болумдады. Адамла, жерде ишлеп, хайыр алыр ючюн, ол бёлюмге субсидияла берип турургъа керекди», - дегенди ол.

Экологиягъа - энчи эс

Сочиде Мзымда эм Псоу череклени жагъаларында «Жагъаны къоруулау зонасы», «Сууну къоруулау зонасы» деген жазыулары бла щитле орнатылыннгандыла. Аллай 130 энчи информация эм билдириу щитле экология законодательствогъа бузукълукъ этмегиз эм суу байлыкъларыбызны тап хайырланыгъыз деп, мында жашагъанланы, курортну къонакъларыны, олимпиада объектлени ишлей тургъанланы эслерин проблеманы тамамлаугъа бурадыла, дегендиле ИТАР-ТАСС-ны корреспондентине Краснодар крайны администрациясында.

«Олимпиада департаментде» айтханларына кёре, Оюнлагъа хазырланыу бардырылгъан кезиуде бек баш ишледен бири экологияны къоруулауну жалчытыуду, Сочини эм аны тийресини табийгъат байлыкъларын сакълауду эм къоруулауду. Ол ишлеге 1,3 миллион сом да къоратылгъанды.

Сууланы къоруулау зоналада мюлк жюрютюуге чекле салыннгандыла. Ол жаныуарла тургъан жерлени эм битимлени къоруулаургъа себеплик этеди, къудуретни кирлениуден, суу байлыкъланы тозураудан сакълайды.

Авиабомба - бахчада

Волгоградда Уллу Ата журт урушну кезиуюнден къалгъан немецли фугас авиабомба табылгъанды. Аны юсюнден ИТАР-ТАСС-ны корреспондентине МЧС-ни область управлениясыны баш специалисти Елена Родионова билдиргенди.

1,8 метр теренликде тургъан 50 килограмм от-окъну кесими юй тюп жеримде къую къаза туруп тапханма, дегенди тиширыу. Милиция Краснооктябрьск районну Аэрофлотск орамында орналгъан ол юйню къуршалагъандыла. Сора авиабомбаны алып кетгендиле. Аны МЧС-ни Къутхарыучу арасыны пиротехнический 495-чи расчёту жокъ этерикди.

Радионованы айтханына кёре, озгъан ыйыкъда Волгоградда урушдан къалгъан 24 авиабомба табылгъанды. Дагъыда 21-чи сентябрьде Ипатовск районну Трехостровской станицасында 23 авиабомба табылгъанды. Аланы топуракъ бла ойнай тургъан сабийле кёргендиле. Бомбала жокъ этилгендиле.

Уручуланы тутаргъа пробка болушханды

Бандитлени тутаргъа Краснодарны къатында къырал жолда пробка болушханды – ГУВД-ны «Перехват» деген планы жетишимли бошалгъанды: бандитлени уллу къаууму Яблоновск кёпюрде хар заманда да пробка болуучусун билмегенди. Ма алайда Краснодар крайны бла Адыгеяны ГУВД-ларыны оперативниклери тутхандыла бандит къауумну.

- Операция бузукъчула Къобан черекден ётген кёпюрню къатында, хар заманда да болуучу пробкагъа тюшгенде бардырылгъанды, - деп билдиргенди ИТАР-ТАСС-ны корреспондентине ГУВД-ны пресс-службасыны начальниги Игорь Желябин. Аны айтханына кёре, бандитле бузукълукъ эте тургъанлай тутулгъандыла. Ала тюкенлени эм эл мюлк предприятияланы тонап айланнгандыла деп терсленедиле.

ЮЙЮР

«Таматаланы тёгереклерине балалары, туудукълары басынып турсунла!»

Биттирланы Солтан-Хамит бла аны юй бийчеси Захира (Геккиланы Махмутну къызы) Герпегежде жашайдыла. Жети сабий ёсдюргендиле. Ала бирге жашагъанлы 50 жылдан озгъанды. Экиси да тиридиле, алыкъа къартлыкъгъа хорлатыр акъыллары жокъду. Жашаулары келген адамланы кюнлерини аллында, алагъа тюбеп, ушакъ этгенбиз.

- Солтан-Хамит, кесинги узакъ ёмюрлю адамгъа санаймыса?

- Хыйсап эте келсенг, биз не дуния кёрмедик! Урушму дейсе, ата журтубуздан къысталгъанмы дейсе. Ачлыкъ, жаланнгачлыкъ да сынадыкъ. Алай неден да бек уллу къыйынлыкъ учузлукъ, ыспассызлыкъ эди.

Аны айтханым, кёчгюнчюлюк ёмюрледе да халкъыбызны жюрегинден кетмезлик жара салгъаны ючюндю. Аланы барысындан да къутула келип, бюгюннгю сейир дуниягъа дери жашагъан эсек, шукур этгенлей турургъа керекбиз.

Ол къуругъан жыллада, зулмулукъну айтама, къартларыбыз бла бирге не къадар жаш адамыбыз сабийлей къырылгъандыла. Жашаулары юзюлюп, дуниялары тар болуп.

- Кёчгюнчюлюкню сагъындынг. Аны юсюнден кёп да айтабыз, кёп да жазабыз, айтмай да болалмайбыз. Сизни юйюр къайры тюшген эди?

- Къазахстаннга. Талды-Кургандан узакъ болмай, «Эмгекчи къазакъ» («Урунньган къазакъ») деген бай колхозда жашагъанбыз. Айхай да, бай артда болгъан эди, алгъа уа бирсилеча седиреп, къарыусуз эди.

Атам – Окъуп- кёп бармай аушхан эди. Жашарыкъ эсе да, ыспассызлыкъны кётюралмагъанды. Аны ызындан бек гитче эгечим Фазилят ёледи.

Бери къайтхандан сора 1988 жылда жыл саны да 80-ден атлап аушхан анама (Созайланы Жангерийни къызы Фатимат) бла эки эгечиме – Аминатха бла Халиматха, билеклик этип, мен къалгъан эдим – сюегим къатмагъан 13-жыллыкъ жашчыкъ. «Жарлыны бузоуу ёгюзлюк этеди» дегенлей, комбайнда да ишлегенме, шофёр да болгъанма. Ачдан ёлмей, къалай да этип, баш кечиндирирге кюрешгенбиз.

- Бу жыл саннга келдинг, кёпню кёрдюнг, насып дегенни къалай ангылайса?

- Мен уллу окъууум болгъан адам тюйюлме. Алтынчы классда окъуй тургъанымлай, туугъан элибиз Огъары Холамдан кёчюрген эдиле. Андан арысын айтмасам да ангылашынады. Тирнеклеп, жашаргъа кюрешгенбиз. Сени соруууннга хар кимни кесини акъылы болур. Бирле байлыкъны, башхалары къуллукъну санайдыла насыпха. Мен а насыплыма Аллах берген саулугъум бла. Къолумда ёсген балаларым бла. «Бек уллу байлыкъ адамды» деп да бошдан айтылмайды. Бизде тёрт жаш бла юч къыз бардыла. Барысы да тогъуз эдиле да, бир жаш бла къыз замансыз кетгендиле. Бирсиле уа сауэсен, юйлю-юйдегили болуп жашайдыла.

- Солтан-Хамит, сабийлени юслеринден айтсанг эди?

- Тамата жаш Хасан Къуйбышевде (шёндю Самара) милицияны школун бошап, Къашхатауда ишлегенди. Майор чыны бла солургъа кетип, бригада къурап, къурулуш иш бла да кюрешеди. Юч къызы барды. Хусей Нальчикде турады, электрогазосварщикди, бир къыз ёсдюреди. Гюлстан а Атабийладады. Эри Хусей шофёрду, къурулушчу усталыгъы да барды. Бабугентде жашайдыла. Эки къызлары – юйюрню къууанчыдыла.

Апалистан (Апални) – лифтёрду, эри Моттайланы Малик связьчыды. Бир къызчыкълары бла Нальчикдедиле. Алимни бла Мадинаны эки жашлары бла бир къызлары барды. Энди ала акъ суучула болгъандыла. Алимге саулугъу бла байламлы, группа берилгенине да къарамай, къолундан келгенича ишлеген да этеди. Юч жашны атасы Мухаммат да бу элдеди. Къурулушчуду. Азинат Огъары Жемталадады. Эри Геляланы Мухтар бла эки жаш, бир къыз ёсдюредиле.

Солдан онгнга: Солтан-Хамит, аны юй бийчеси Захира, тамата жашлары Хасан.

Энди дагъыда бир къууанчыбыз барды. Хасанны тамата къызы Асият – Огъары Малкъарда Нёгерланы Асланда эрдеди. Алагъа къызчыкъ туугъанды – Асият. Туудукъладан тугъан ол биринчи сабийди. Онбир айчыгъы болады. Аны да къошуп, жашланы, къызланы, аладан туугъанланы да санасакъ, 24-ге жетедиле. Ала тюйюлмюдюле бек уллу байлыкъ, къууанч да адамгъа.

- Кавказгъа къайтханлы озгъан жылланы ичинде не зат бла кюрешгенсе?

- Колхозда болсун, юйде болсун, ишлер ючюн къалмагъанбыз. 1958 жылда кёчюп, бери келгенлей, юй ишлерге керек эди. Тамата жаш Хасан вагоннга минннген кюнюбюзде туугъан эди. Андан арысын а кесинг сагъыш эт: уакъ юйюрню аягъы юсюне салгъан тынч неда къыйын болгъанын юсюнден. Жюк ташыгъан машинада ишлегенме. Ол бек жарагъанды ал жыллада юй салыргъа, башха жумушлагъа да.

Артда колхозубузну председатели Мокъаланы Абука кесине шофёр этип алгъан эди. Бир къауум жылны ичинде аны жюрютгенме. Аны бла бирге Терк районну жюз километрле бла саналгъан ёзенлерин къыдыргъанбыз. Не десек да, иги заманла эдиле ол жылла.

- Аны юсюнден кесинг башладынг, шёндю не затны жаратаса, нени жаратмайса?

- Тюзюн айтсам, кёп затны жаратмайма. Алай хар кезиуню да кесини иги затлары бола болурла. Эрттеден юйренип келген затынг ахшы кёрюнеди. Тюрлениулеге уа адам къыйналып юйренеди. Жаш адамла ишсиз къалгъанларын огъурамайма. Жаш юйюрлени экиденючден кёп сабийлери болмагъанын да. Алгъынча жети-сегиз-он сабийи болгъан юйюрню кюндюз чыракъ бла айлансанг да табарыкъ тюйюлсе.

Некди алай? Тамблагъы кюннге ышаныулукъ болмагъандан сунама. Багъаланы терк-терк тюрленнгенлерин, къуруда кётюрюле баргъанларын тюзге санамайма. Алгъын алай тюйюл эди.

Энди иги затла да бардыла. Ма мени кибик къарт адам, хуржунунда сотовый телефончукъну жюрютюп, не заманда да, ким бла да сёлеширге онг тапханы аламат тюйюлмюдю! Алгъын ахчанг бола тургъанлай, юйюнге, кесинге керекли затны сатып алыргъа табалмаучу эдинг. Тапсанг да, улутха берип алай. Алай энтта да бир айтырыгъым: шёндюгю заманда ахчагъа, байлыкъгъа жутланыу – адам улуна жайыла баргъан осал ауруудю.

- Юйде уа не бла жубанасыз?

- Иш табылады жаны саугъа. Бахча этебиз, картоф, нартюх, хобуста, быхы салабыз. Жемиш терекле ёсдюребиз – алма, кертме, эрик, дугъум дегенча. Эки-юч туар малгъа къарайма. Къойла да бардыла – онбеш. Бош турмайбыз. Къымылдагъан игиди саулукъгъа да.

- Быллай къууанчлы кюнюгюзде жашаулу адамлагъа не айтыргъа сюесе?

- Бир ата, жангыз бир ана да сабийини ачыуун сынамасын. Къартлыкъларында аланы тёгереклерине балалары, туудукълары басыннганлай турсунла!

Ушакъны **АЛИКАЛАНЫ Владимир** бардыргъанды.
Суратны **МАМАЙЛАНЫ Алий** алгъанды.

Право низамны сакълаучу органлада ишлегенлени эсгериуню кюню

2005 жылда 13-чю октябрьде аманлыкъчыла, республикада мамыр жашауну бузуп, бир къауум объектге чабыууллукъ этгенлеринде, кёп жашларыбыз, ала бла жигитлеча сермеше, жан бергендиле. Наркоконтрольну федеральный службасыны КъМР-де Управлениясыны опер-уполномоченныйи тамата лейтенант Нёгерланы Магометни жашы Рашит да аладан бири болгъанды.

Антына кертичилик

Ол университетни экономика факультетин бошагъандан сора атасы Магомет бла къурулушда бир жыл ишлегенди. Алай аны огъурлу ишини терен магъанасын ангылагъанлыкъгъа, Рашитни учуннган жюреги башха ла. Ол кесини саулугъун-эсенлигин билдирип кетгенди. Къарындашы Асланнга да сёлешгенди. Къысхасы, жууукъ адамларына тынгысыз эди. Барыны да саулукъларын билип, артха, затха итиннгенди. Наркоконтрольгъа барыр онг чыкъгъанлай, ол экили бола тур магъанды.

Атасы, анасы, юй бийчеси да ыразы тюйюл эдиле аны ары барырына. Алай ол бир айтханын тюрлендирмегенди. Ал кезиуде Наркоконтрольну Элбрус район бёлюмюнде тохташханды. Кюн сайын Нальчикден Тырныауузгъа жюрюп тургъанды. Жолда къыйналгъаны, юйюне кеч келгени, хазна солуу кюню болмагъаны аны жууукъларын бек тынгысыз этгенди. Аланы тилеклери бла ол Нальчикге келеди.

-Тырныауздан бери бошму кёчюрген болур эдик деп, ажымлы да болабыз. Рашитни ахыр такъыйкъаларын акъылыма келтирирге кюрешеме да, ол къадар болгъанын ангылайма, - дейди мени бла ушагъында аны юй бийчеси Эфендиева Марьяна. Алай айтып, ол баш иесини ахыр сагъатларын эсге тюшюреди, башхаладан эшитгенин да къайтарады...

Ол кюн атдырыула, къужур ишле башланнганда, Наркоконтрольну таматасы генерал-майор Къулбайланы Русланны мекямдан бир адамны эшикге чыгъармазгъа, ичине да къоймазгъа деген буйругъу болгъанды. Анда къуллукъ этгенлени кёбюсюню сабийлери школлада, садлада эдиле. Аланы алыргъа чыгъалмагъанды бири да. Рашит а, къалай эсе да, къутулгъанды андан.

Ногмов атлы орамда РУБОП-ха бла МВД-ны 2-чи бёлюмюне чабыууллукъ этилгенде, 5-чи номерли школну окъуучуларын устазла, тыш адамла да къутхаргъандыла. Нёгерланы жашлары да ары жетгенди - анда экиге айланнган эгечи, къарындашы да окъуй эдиле. Ол алайда туугъан къарындашы Русланнга да тюбегенди. Экиси да болушхандыла сабийлеге.

Алайдан узакъ бармай сюдде ишлеген Марьянаны ишине да киргенди. Аны ичине адамны къоймагъандыишине тебирегенди. Ногмов бла Пушкин орамла бирге тюбешген жерде къызыу атдырыула баргъанларын эшитип, ары жан атады.

Марьяна айтханнга кёре, Рашит не тюрлю низамсызлыкъны, терсликни кёре тургъанлай, кёрмегенча этип бир заманда да озарыкъ тюйюл эди. Ол алайгъа жетгенде, бандитледен бири жесирге мамыр адамны алып чыгъады. Аны кесини да къолунда автоматы болгъанды. Жаш аманлыкъчыгъа керохундан атдырып башлагъанды, алай аны бронежилети къоруулагъанды.

Ногмов орамда троллейбус тохтап эди. Рашит алайда танышын (атына Кантемир дейдиле) кёргенди. Аны троллейбусну чархар артларына букъдуруп, жанын сакълагъанды. Ол да кюрешгенди тенгине: «Сен да букъ. Чыкъма!» - деп. Алай ол: «Былай тур», - дегенни айтып, аманлыкъчы бла атышханын тохтатмагъанды. Керохуну окълары тауусулуп, аланы алышып башлагъанлай юзгендиле жигит жашны жашауун.

- Ол кюн Рашит аскер кийими бла да болмагъанды. Орамда айланнганланы биринден бир айырмалыгъы жокъ эди. Сауутун чыгъарып, кеси аманлыкъчылагъа атып башламаса, органлада ишлегенин киши билген да этерик тюйюл эди. Алай кероху жанында болмаса окъуна, кесини къарыууна базынып, барлыкъ эди ол зорлукъгъа къажау. Аны болушлугъу биреуге керек бола тургъанын кёрюп, сансыз къаллыкъ тюйюл эди. Аны себепли мен Рашитни ол ишине сейир этмейме, - дейди Марьяна.

Рашитни тенги Астемир Яхогоев да аны жукъдан къоркъа билмегенин, терсликни, артыкълыкъны кётюралмагъанын айтады: «Ол жашауну магъанасын тергемегенлик, тели батырлыкъ тюйюл эди. Мен этмесем, ким этерикди дегенлиг эди», - деп ангылатады шуёхуну халин.

Сора Нёгер улуну бир ишин да эсгереди:

- Героин сатыучу бир тиширыуну кесини фатарында тутаргъа барабыз. Ол а, эшиклерин этип, ачмай эди. Ишни болмазын ангылагъанда, Рашит ол юйню ючюнчю этажына ёрлейди. Къалай эсе да, терезелеге, балконлагъа илинип, фатаргъа тюшеди. Алай тутхан эдик ол тиширыуну.

-Ишден анда-мында бош кюню болса, Рашит аны къызчыгъыбыз Далия бла ётдюрюрге сюйгенди. Ингирде ашаргъа, кийимин алышыргъа къайтса да, жарым сагъат болса да, аны тансыкъламай, анга кёзкъулакъ болмай кетмегенди. Атасын асырагъаныбыздан сора Далия, кече элгенип, уяныП, жиляп, кёп тургъанды, - деп эсгереди Марьяна.

Далия 12-чи октябрьде туугъанды. Анга эки жыл толгъанлай, кетген эди жашаудан Рашит. «Папаны Аллах кесине алгъанды», - деп алай хош этерге кюрешеди жюрекчигин. Атасыны суратын уппа этмей кече жатмайды.

Рашитни адамлыгъын, къылыгъын аны анасыны къарындашы Эндрейланы Хусей шарт ачыкълагъан сунама. Ол анга къанжюрек эди, деди. Алай, баям, жюрегинде оту, ичинде ётю, кишилиги, таукеллиги болгъан эр кишиге айтадыла. Дагъыда Хусей Рашитни юйде окъуна кёп сёлешмеучюсюн, алай, аны оюмуна кёре, терс сёз айтылса , тынгылап къоймай, тюзлюк излеп башлаучусун эсгереди.

Бизни даулаш, акъ къарагъа, къара акъгъа бурулгъан жашаубузда ол жаш адамны этгени сейирге къалдырады, анга жигитгеча къаратады. Россейни Президенти Владимир Путинни буйругъу бла Нёгерланы Магометни жашы Рашитге (ёлгенден сора) Жигитликни ордени берилгени да анданды.

САРАККУЛАНЫ Асият.

ЭСГЕРИУЛЕ

Тауда ёсген таукел Отар

Алгъын, машинала, автобусла болмаучу заманда, тау эллени къолайыракъ адамлары, бизни жаныбыздан - Малкъардан, Холамдан бла Бызынгыдан Нальчикге къадырлагъа, атлагъа минип барыучу эдиле. Халкъны асламысы уа, эшеклени алларына сюрюп, жаяу.

Къыш кезиу кюнню къысхалыгъындан, таудан тигелей келгенле, жуугъу, шуёху болгъан насыплыла, Къашхатауда жылы юйледе къалып, танг ата кетиучю эдиле базар жумушларына. Аллай онглары болмагъанланы «къонакъ юйлери» уа Буруу-Аллы дорбун болуучу эди.

Малланы къышлыкъ жерлерине жыйгъандан сора таулуну базар ишлери башлана эдиле. Бек алгъа, сау жылгъа жетерча, мирзеу хазырларгъа керек эди. Холам-Бызынгы жаны - малла, картоф, къакъ этле, жау, бишлакъ, малкъар кийизле, жамычыла, башлыкъла, агъачдан ишленнген юй адырла, ариу ийисли алмала сатыучу эдиле. Энчи тергеуге саналгъан, кеслери сокъгъан чепкенле, ийленнген къой териле уа къайсы аууздан да келе эдиле.

Ыннаны жанындан - Холам бла Бызынгы, аппаны жууукълары уа, Малкъардан келип, юйюбюзню къонакъсыз этмей эдиле. Бир-бирледе эки аууздан да бирге бир бирлерин танымагъан тогъуз-он адам болуп да тюшюучю эдиле. Аллай кюнледе, барына да жатар жер жетмей, къонакъланы ундурукълада тынчайтып, бизге, сабийлеге, жерде жер къураучу эди анабыз.

Быллай болумну бираз табыракъ ызгъа бурур акъыл бла атабыз арбазда беш-алты ундурукъ сыйынырча юйчюк ишледи. Къонакъла келген ингирде анда отну мен этиучю эдим. Кёбюрек адам болсала, уллу юйде ушхууур ашап, хапар-таурух этип бошап, отоучукъларына барыр эдиле. Бир-эки-юч адамдан кёп болмасала уа, кесибиз тургъан юйде къалдырыучу эдик.

Атабыз - мадарымлы, анабыз да аныча, жигер, къош къолайыбыз аман тюйюл эди. Эки ийнек, ат, тёрт-беш асыралгъан ирик, арбаз тауукъдан толу. Алай, бизде аш-суу элпек болгъанын биле тургъанлай, халкъыбызда жюрюген адет-тёрени сакълап, тау малны, мирзеуню, ашны татыуу, тымы башхады деп, Холамны акъ картофларын, жау, бишлакъ алып келир эдиле. Анабызны тукъум къарындашы Атабийланы Хасан а, Къашхатауну ичи бла ётерик болса, арбазыбызгъа бир союм атмай кетмегенди.

Айхай да, бизни, хар кюннге тохташдырылгъан жашау болумубуз бираз тууарылгъанлыкъгъа, тауда биширилген локъумланы бла бёреклени тюкенден алынннган къалачладан, конфетледен эсе сюйюп ашап, ол кемчиликни сезмей эдик. Алай мен, не тюрлю сыйдан эсе да, къонакъланы хапарларына, таурухларына тынгыларгъа сюйюучю эдим. Ала манга башха дунияны адамларыча кёрюннгендиле.

Бир ингирде Усхурдан, бир омакъ иери болгъан къадыргъа минип, ары дери мен танымагъан Атабийланы Отар деп бир тап, тизгинли къартчыкъ келди. Къартчыкъ десем да, эшта, анга алтмышдан кёп бола болмаз эди. Атам анга бек жарыкъ тюбеди. Кече ортагъа дери ала сагъынмагъан, ала айтмагъан хапар къалмады. Таурухларыны асламысы уугъа барыу бла жолоучулукъну, жортууулну юсюнден эди. Айтыуларына кёре, тауларыбызда алгъын маралла болуучу эдиле. Эм артдагъын, жангыз бири къалгъан эди да, аны уа Хыйеу сууну боюнунда онбеш жыл мындан алгъа ёлтюргендиле деп жарсып айтды Отар. Аппамы, анамы атасыны, гёшюнде марал мюйюзле болуучу эдиле да, мен а, бу хапарны эшитгинчи, была бери къайдан чыкъгъан болурла деучю эдим.

Кече ортагъа дери олтургъандан сора атам:

- Къой, Отар, сорууларым бла безитдим. Санга, жолгъа барлыкъ адамгъа, тынчайыргъа заман болгъанды, - дегенде, Отар чабырларын тешип башлады.

Отарча къонакъны чабырларын таЗалау, миделлерин къурутуу, аякъларын жууу мени борчум болуучу эди. Быллай затха юйреннген эдим да, мычымай, тынгылы этип бошаучу эдим. Бу жол а бу жумуш бла байламлы бир сейир затха тюбейме да, таматаланы таурухларын дагъыда бир талай заманнга дери создурама.

Аны чабырларын тешип, бир жанына салама, миделлерин силкип, тап къурурча, титеме, ышымларын тартханымда уа, бир ышымы бла бирге аллыма бир уллу жюн гулмак тюшеди. Ярабий, бу уа къайдан чыкъды, бу не затды деп, къолумда арыбери бургъанымы эслеп, Отар:

- Хо, къой аны, - дейди да, бир жанына кетерип, аякъларын тазчыкъгъа жууаргъа салады, кёнчегин тобугъуна дери къайырып, аякъларын жууп башлагъанымлай, къарасам, сол бутуну балагъы табанындан тобукъ тюбюне дери жокъ! Сюегини юсюнде жукъа теричик! Абызырап, алайчыгъына тиерге къоркъуп, тынгылайма. Халими ангылап, сейирими къандырмай къояргъа амалы къалмайды да, атабыз да эшитип къойсун деген акъыл бла, дагъыда бир талай заманнга дери жатаргъа ашыкъмай, хапар айтды.

Отарны айтыууна кёре, буту былай болгъанлы къойгъанды ансы, алгъаракълада айыулагъа жюрюючю эди. Тауда, кеслерин сынап, уугъа кёпле барадыла. Асламысы - жугъутурлагъа. Алай Отар а, къалай эсе да, ол бираз къыйын иш болгъанына да къайгъырмай, айыу ууну сайлады. Айыуланы учхара къылыкъларына юйреннген эди да, аланы ёлтюрюу кесини энчи усталыгъы болуп къалгъан эди.

Кюз артында, биринчи къар тюшгенден сора, киреди айыу кесини куркасына. Ма ол заманда Отар, ыхы, айыу энди тынчайды дегенде, жатхан жерине узун чыбыкъны сугъуп, тышына алай чыгъарыучуду. Бу жол да жаш тюз алай этгенди. Аны сюелмей сол къолунда - мужурасы, къыйырында эски-бусхуладан къуралгъан быстыр буштукъ, онг къолунда уа - жютю къамасы. Айыу, ёрге сюелип, ачыуланып, ауузун ачханда, ол кир буштукъ тамагъына сугъула эди. Ма ол кезиучюкде, айыуну эси буштукъгъа бурулгъанда, Отар къама бла тюбюнден ёрге, жюрегине дери, чабакъны жаргъанча, жарып бошай эди. Алай этерни аллында уа, айыуну куркасыны аллын тазалап, тюзетип, ол къалайда сюеллигин, кесини аякъларын къалайгъа саллыгъын, хар къарышха дери ёнчелеп, тергеп, алай хазырланып болгъанды.

Тохтамай бир иш бла кюрешген адам, юйренчек болуп, сакълыгъын унутуп, кёлтебеликге къалай ётгенин сезалмай къала болур. Баям, Атабий улу да, айыуланы ойнау халда ёлтюрюрге асыры уста юйреннгенден, кезиулю айыуну терисин алама деп баргъанда, алгъынча, хар замандагъы сакълыгъын сакълаялгъан болмаз эди. Аны юсюнден кеси былай айта эди:

- Бу артдагъы хайырсыз куркасын жарашдырып айланнгандa, кёрюп турдум, бек уллу зат эди. Жатхан жеринден чыгъып, аллымда сюелгенде уа, кесим да сейир этдим. Мен аны белине да жете болмаз эдим. Анга дери этиучю амалымы этгенимде, барысы да, бир тюрлю чурум, тыйгъыч болмай, элия ургъанча, къыркъылып къала эдиле.

Бу уа, ауа келгени бла бирге, къалай эсе да, кесим да ангылаялмадым, темир сенекча, узун тырнакълары бла бутума жетип, балтырымы юзюп алды. Быргъыдан акъгъанча къанымы тыяргъа, бел бауум бла бутуму тобукъ башындан къаты къысаргъа, арлакъда тургъан эшекге барып, юсюне ауаргъа къарыуум жетген эди.

Насыбыма, эсим аугъанлыкъгъа, эшек тюзюнлей къошха жетдирген эди. Юйде уа, элде дарман кырдыкланы таныП, балхамла этиучю уста къатынла бар эдиле да, тёрт-беш айдан атларча бакъгъан эдиле. Андан бери балтырымы орунуна ма бу жюн гулмакны салама. Эсли къартларыбыз, Кичинау бла Кютю, бу сыйынг бла къоярменг дегенлеринде, къоялмадым, жюз бла онекиге дери сюрдюм. Эштада, мардада тохтаялмагъанны къадары алай бола болур, - деп, бошады хапарын.

Эрттенликде къадырына миндирип, ашыра туруп, бу орта бойлу кишичик айыугъа къуру къама бла барыргъа къалай базына болур эди деп сейирсине эдим. Артда, талай жыл озгъандан сора, таулуланы энчи миллет сырлары бла иги танышханымдан сора, ангыладым - тауларыбызны къыйын табийгъатында, Ата журтунда, энчиликде, азатлыкъда, тенгликде ёсгенни болады быллай - не къоркъа, не абызырай, арсар, экили бола билмеген ёхтем жюреги. Атабийланы Къарабашны жашы Отар ма аллай таулуладан бири эди.

Бу артдагъы ёмюрде зарауатлыкъны хатасындан, халкъыбыз чачылып, миллетибизни бетин сакълагъан тукъумла къайда болса орналып жашаргъа тюшгендиле. Тау эллерибизни бешден тёртюсюне иелери къайтмагъандыла, ол санда закий Отарны туудукълары да.

Алай, Атабий улу деген сыйлы атны жюрютген тукъум урлукълары, эртте-кеч болса да, жангыдан чирчик уруп, Ата журтларында - Усхурда тынгылы мурдор салмай къоймазла деп ышанама, инша Аллах!

ЗОКАЛАНЫ Зейтун.

Эшитгеним, кёргеним

Бажыган

Сен Бажыганны хапарын билемисе? Угъаймы? Аны юсюнден бир жукъ да эшитмегенмисе? Да сора тынгыла.

Кёп жылла мындан алда Мухолну ныгъышына баргъан эдим. Бийик суу жагъада, кюн тууушда олтуруп, малкъарлы акъсакъалла кезиу-кезиу кёргенлерин,сынагъанларын айта эдиле.

Ол заманда сабий эдим. Болсада къартны сейир хапары ёмюрге эсимде къалгъанды. Къошхан-къоратхан этмей, тюз да эшитгенимча айтайым.

Прохладнададан ётюп, (таулула анга Узун - Къала дегендиле), Дагъыстан жанында къыйыры кёрюнмеген жайлыкъла, къышлыкъла бардыла. Алайгъа Бажыган дейдиле. СССР-ни кезиуюнде таулу мюлкле анда мингле бла къойла тутхандыла. Эрттенликде малла, къойла кюте барсала, ингир алагъа Хазар тенгиз (Каспий) кёрюнюр жерге жетгендиле.

Революция, Совет власть деген хапарла бу тийреледе айланнгынчы, ол жерде Бажыган деп бир къолайлы киши жашагъанды. Излегенин бош эркин тапхан угъай, добрачан бай.

Таулула добрачан бай деп жюз мингден артыкъ малы болгъаннга айтхандыла. Ногъайдан берисинде аныча ырысхысы болгъан тюбемегенди, дейдиле. Ол къойла тутханды. Алагъа да добрачан малла дегендиле.

Бажыганны эки къатлы уллу эм ариу юйю болгъанды. Мияласы кёп эди да, адамла анга «Бажыганны мияла юйю» дегендиле. Юйюрюню юсюнден хапарчы, нек эсе да, абери айтмады. Баям, биле болмаз эди.

Бажыган жалчысына аман болмагъанды. Ашларына, сууларына иги къарагъанды. Хакъларын да, жарсытмай, этген келишимлерине кёре тёлеп тургъанды. Къойларыны санына уа жыл сайын онла, жюзле угъай, мингле бла къошулгъанды.

Ол къадар малгъа иги кесек аш да хазырларгъа керек эди. Аны да Бажыган къолундан келгенича этген болур. Алай асламысында къойларын жаз башына къауданда чыгъаргъанды.

Бир жыл март айы таууусулургъа Бажыганны мал ашлары бошаладыла. Ариу кырдык чыгъып тебирейди. Къойла, отлай, кеслерин тойдура башлайдыла. Билмей тургъанлай кюн тюрленеди. Къалын къар тюшеди. Боран этип, эки ыйыкъ чакълы турады.

Бажыган, жоргъасына да минип, мал аш излей, кёп жерлени къыдырды. Болсада жукъ да табалмайды.

Къайтып келди добрачан бай юйюне. Къойлары, бир бири жюнлерин ашап, терилерине дери ачып тура эдиле.

Аны кёргенде, Бажыган юйюне кирип кетеди да, эки чемодан бла бир ахчаны чыгъарады. «Сизден мен кёрген буду да, магъыз ашагъыз», - деп, ахчаны къойланы алларына тёгеди. Харип малла андан тойгъанмы этерик эдиле. Ачдан, сууукъдан аланы бири къалмай къырыладыла. Бу къыйынлыкъны кётюралмай, Бажыган ёз юйюне от салады, сора кеси кесин керох бла уруп ёлтюреди.

Ныгъышда бу хапарны айтхан акъсакъал: «Мен да алайлада болгъанма, юй кюйген жерге да баргъанма, аны кесеулерин да кёргенме. Андан бери ол тийрелеге Бажыган деп айтадыла», - деген эди.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

4-чю ОКТЯБРЬ - ЖАНЫУАРЛАНЫ БИТЕУДУНИЯ КЮНЮДЮ

Паркда кечиннгенлени къоруулагъан, ашатхан да этедиле

Къоруулау хар жаныуаргъа да керекди, кийик жаныуарлагъа уа бютюнда. Бизни жерледе ала кеслери да аз тюйюлдюле. Минги тауну тийресинде да аланы кёп тюрлюсю барды.

Жарсыугъа, бир кезиуде кийик жаныуарланы къырып тургъандыла. Алай миллет парк къуралгъандан сора уучулукъгъа мында тыйгъыч салыннганды эм къалауурлукъ бардырылады. Болгъан жаныуарланы сакълау эм санларын ёсдюрюу бла байламлы керек ишле тамамланадыла.

Минги тауну тийресинде кёп тюрлю жаныуар атланады. Мында айыула, бёрюле, барсла, туз киштикле, тюлкюле, эрленле, къашха эчкиле, агъач тонгузла, суусарла, агъач киштикле жашайдыла. Энчи ёхтемлиги уа паркны жугъутурладыла. Бу ариу жаныуарла кавказ халкълада бек сыйлылагъа саналадыла. Жугъутурланы эки къауму белгилидиле - Северцев ачхан эм дагъыстан тюрлюсю. Биринчилерини мюйюзлери къылычлагъа ушашдыла эм эки жанына кетипдиле. Дагъыстан тюрлюсюнде уа ала тёгерек айланыпдыла.

Миллет паркны къалауурлукъ этиу жаны бла тамата къырал инспектору Узейланы Юсюп билдиргеннге кёре, бюгюнлюкде бу тийреде тёрт мингнге жууукъ жугъутур барды. Жылны къызыу кезиуюнде ала 4500 метр бийикликде бузлагъа къаршы жерледе айланадыла. Къышда, аш излей, энишге тюшедиле. Паркда ишлегенле алагъа бичен ташып саладыла. Аш салыучу жерлени саны бюгюнлюкде 55-ге жетгенди.

Узейланы Юсюп.

Быйыл окъуна ары хант туздан 10 тонна элтгендиле. Адам баралмагъан жерге аны РФ-ни МЧС-ини вертолёту бла тапдыргъандыла. Башха жаныуарланы юслеринден да мында унутуп къоймайдыла. Сёз ючюн, къашха эчкилеге деп къайын тереклени чырпыларын кеседиле, агъач тонгузлагъа деб а жыл сайын 20 тоннагъа жууукъ нартюх бла силос сатып алынады. Арт жыллада къышла бек суукъ болгъанлары себепли аладан кёбюсю ёлгенди эм санлары иги кесек азайгъанды. Бёрюлени юслеринден айтханда уа, аланы саны 50-ге жетеди. Чакъанланы саны уа иги да ёсгенди. Шёндю ала мингнге жете кетедиле.

- Миллет паркны жаныуарларына бла битимлерине къалауурлукъ 23 къырал инспектор этедиле. Тёрт УАЗ автомобильни сатып алгъанлы ишибиз тынчыракъ болгъанды. Бир тюрлю бузукълукъ этилген жерлеге терк атланнган къауумла да къуралыпдыла. Браконьерлеге къажау ишлени бардырыуда бизге чекчиле да болушлукъ этедиле. Алай бла биз законсуз уучулукъну тохтатханбыз, - дейди Узейланы Юсюп.

Былайда паркда ишлегенле аны жеринде от тюшюуню болдурмагъанларын чертирчады. Ол а жаныуарланы агъачладан башха жерлеге кетмегенлерине себеплик этеди.

Анатолий ТЕМИРОВ.

САУЛУКЪ

Мардасыз тазалыкъ да иги тюйюлдю

Официально билдирилмеген хапаргъа кёре, бу арт ыйыкълада тинтиулени кезиулеринде ачыкъланнганыча, уакъ сабийлени эм акъылбалыкъ болмагъан жаш адамланы 14 процентинде битле табылгъандыла. Ол кёрюмдю ёсерге боллукъду – тинтиу алыкъа бошалмагъанды. Гигиенаны шёндюгю дуниясында кирликни ол тюрлю белгиси къалай бла чыкъгъанды? Алагъа къажау не этерге керекди?

Адамла уллу къоркъуулу инфекцияланы хорлагъандыла, бек къыйын операцияланы этерге юйреннгендиле, алай кёп ёмюрледен бери уа паразитлени хорлаялмай турадыла. Бурун заманлада болгъан оюмгъа кёре, битле жаланда, юйлери-журтлары болмай, жетген жерледе айланнган эм тазалыкъны сакъламагъан адамлада болгъандыла.

Бюгюнлюкде уа врачла былай айтадыла: педикулёз кеслерин барып тохтагъан уф-тюфлени ауруулары болуп къалгъанды. «АиФ» дерматолог, медицина илмуланы кандидаты Кира Ольховскаядан башха ёсген эм узун чачланы бек жаратадыла, алай кертиси уа алай тюйюлдю – алагъа башны къалайы да башха тюйюлдю.

Биринчи таурух. Битле бир баштан башхасына секиредиле.

Иш арталлыда алай тюйюлдю – битле секире билмейдиле. Ала сау адамны чачына ауругъан адамны чачындан, адамла бир бирлерине тийген, бек жууукъ тургъан заманлада кёчедиле. Аны бла бирге уа, бит сизни юсюгюзге ауругъан адамдан, ол башын силкген, чачын тарагъан неда аны сылап, тап этген заманлада тюшерге да боллукъду.

Экинчи таурух. Ауругъан адамны жатар жерини кесеклеринден эм кийимлеринден да кёчеди бит башха адамгъа.

Алай а сиз педикулёзу болгъан адамны ол затларын хайырлансагъыз боллукъду. Баш битле ич кийимледе, жастыкълада, мебельде эм аллай башха затлада жашамайдыла, нек дегенде алай адамны терисинде болгъан уакъ затчыкъланы (чешуйкаланы) ашап кечинедиле. Ол себепден а башха адамны кийимин, жатар жерни кесеклерин тазалар ючюн, битлеге къажау дарманланы хайырланыргъа керек тюйюлдю, аланы, тёреде болуучусуча, жууп къойсагъыз да тамамды.

Ючюнчю таурух. Битге къажау затла къурт-къумурсхаланы ёлтюредиле, алай сиркелени уа къуруталмайдыла.

Сиркелени (битле жаратылгъан жумуртхачыкъланы) къурутхан бир ненча шампуньла, кремле эм лосьонла бардыла. Алай ол тюрлю затланы асламысы жаланда къурт-къумурсхаланы ёлтюредиле. Сиркеле къырылып бошалсала окъуна, сиз аланы тазалауну къыйын жумушундан къутулаллыкъ тюйюлсюз, нек дегенде ала чачны тюклерине бек къаты жабышадыла. Ол себепден а башыгъыздан аланы кетерир ючюн, бек уакъ тишли таракъланы хайырланыргъа керек боллукъсуз. Жашау кёргюзтгенича, битлени эм сиркелени къурутууну бек къыйматлы болушлукъчулары лосьонла бла кремледиле.

Тёртюнчю таурух. Битледен керосин къутултады.

Совет заманда анала паразитлеге къажау кюрешде керосинни хайырлана эдиле, сабийлерини башларын, аны сюртюп, жибитип, полиэтилен пакет бла чулгъап къоя эдиле. Алай ол амал битлеге угъай, адамлагъа бек къыйын процедура эди. Керосин адамны терисин бек бузады, дерматит аурууну чыгъарады. Андан сора да, ол чачны да бек бузады. Былай затланы уксусну юсюнден да айтыргъа боллукъду. Битле, сёз юсюнден, керосинни эм уксусну арталлыда жаратмайдыла, болсада ол затланы къыйматлары 100-процентли тюйюлдюле.

Бешинчи таурух. Битле лаванданы эм чай терекни жауларындан къоркъадыла.

Иш, кертиси бла да, алай болгъанына шагъатлыкъ этген илму шартла жокъдула – ол жаны бла тинтиулени бир киши да бардырмагъанды. Ол себепден а жауланы тамычыларын чачха сюртейикми огъесе къояйыкъмы деп арсарлы болуп турууну къоюп, гигиенаны белгили жорукъларын къаты сакълагъыз – кесигизни тарагъыгъызны, бёркюгюзню эм башха затларыгъызны хайырланыргъа бир кишиге да бере турмагъыз. Юйюрню хар адамы кесини энчи жан жаулугъун хайырланыргъа керекди. Ата-анала сабийлерини къулакъ жанларына бла желкелерине терк-терк къарай турургъа борчлудула – битле ол жерлени, башхаладан эсе, бек сюедиле. Кёплени оюмларына кёре уа, бу паразитле къалын ёсген эм узун чачланы бек жаратадыла, алай кертиси уа алай тюйюлдю – алагъа башны къалайы да башха тюйюлдю.

Алтынчы таурух. Юйюрню адамларындан бирлеринде битле табылсала, бирси адамлары барысы да башларына профилактика халда педикулёзгъа къажау дарманны сюртюрге керекдиле.

Сизни башыгъызда алыкъа сиркеле эм битле жокъ эселе, алай этерге кереклиси жокъду. Педикулёздан профилактика багъыу жокъду. Былайда уа бек керекли иш буду: сау адамла педикулёзлары болгъан адамладан кери болургъа керекдиле.

Ма ол себепден ата-анала сабийлеринде битле болгъанларыны юсюнден устазлагъа эм юйретиучюлеге тюз айтыргъа керекдиле, ала уа ол осал шартны ата-аналаны барысына да билдирирге борчлудула. Алай этилмесе, сиз педикулёздан къутулаллыкъ тюйюлсюз: биреу ол заранлы къурт-къумурсханы къурутургъа боллукъду, башхасы уа аны дагъыда жангыдан боярыкъды ол ауруу бла.

Жетинчи таурух. Чач боялса эм баш терк-терк жууулса, битле аллай башда жашаяллыкъ тюйюлдюле.

Бояу паразитлеге, кертиси бла да, хата келтиреди, алай, ол битлени арталлыда къурутурукъду деп, таукел бир киши да айталлыкъ тюйюлдю.

Башны жууу да педикулёзну жугъуууун арталлыда тыялмайды. Алай быллай сейирлик шарт да барды: бу арт кезиуледе жугъуучу ауруууладан (ол санда педикулёз эм кичиу да болуп) тазалыкъны бек сакълагъан адамла кёбюрек къыйналадыла. Иш а мындады – ала, къолларын-бетлерин бир кюнню ичинде тынгылы бир ненча кере жууп, жаланда кирни угъай, этни къоруулау къатын да жууп кетередиле.

Юлия ГАРМАТИНА.
«Аргументы и факты» газет.

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини депутатлары, Парламентни Аппаратыны къуллукъчулары РФ-ни «Сбербанкыны» Тырныауузда филиалыны оноучусу, КъМР-ни Парламентини 3-чю чакъырылыууну депутаты **ДОТТУЛАНЫ Жамалны** жашы **Ахмат**ажымлы ёлгенине, бушуу этип, аны жууукъларына, ахлуларына къайгъы сёз бередиле.

Аманлыкъ

Патруль машинагъа чабыууллукъ

КъМР-ни право низамны сакълаучу органларыны Бир информация арасы билдиргенича, 29-чу сентябрьде Элбрус районда ОВД-ны розыск бёлюмюню башчысы милицияны тамата лейтенанты Аслан Кауфов баргъан «УАЗ-31545» автомашинагъа сауутланнган аманлыкъчыла чабыууллукъ этгендиле. Аны биргесине РФ-ни Прокуратурасында Следствие комитетини КъМР-де Следствие управлениясыны Элбрус районда бёлюмюню специалисти Анна Давыденко да (1971 жылда туугъанды) болгъанды.

Чабыууллукъ этилгенде, А.Кауфов алайда окъуна ёлгенди. А.Давыденко уа больницада кесине келмей ауушханды. Право низамны сакълаучу органла аманлыкъчыла кимле болгъанларын эм аланы къайдагъыларын излейдиле. Бушуулу иш болгъан жерде следствие-оператив къауум, экспертле, криминалистле, кинологла тинтиу ишле бардырадыла. КъМР-де МВД-ны буйругъу бла «Вулкан-3» план кийирилгенди. Бу мурдарлыкъгъа кёре уголовный иш ачылгъанды.

Милицияны тамата лейтенанты Аслан Кауфов 1976 жылда 16-чы февральда туугъанды. Элбрус районда уголовный розыск бёлюмню таматасына быйыл март айда салыннганды, юйдегиси барды, эки сабийи ёксюз къалгъандыла.

Операция

Эслеп жюрюсегиз, хата кёрмезсиз

Быйыл 21-чи сентябрьден 1-чи октябрьге дери кезиуде республиканы жеринде «Скорость плюс пешеход» деген профилактика операция бардырылады. Ол жоллада авариялaны санын бираз азайтыргъа себеплик этер деп ышанабыз.

Операцияны кезиуюнде КъМР-де МВД-ны Жолда жюрюуню къоркъуусузлугъуну къырал инспекциясыны жол-патруль службасыны полкуну энчи составы автомашиналарын тохташдырылгъан мардадан терк сюргенлени административ жууапха тартыуну къатыландырлыкъды. Жаяу адамла жолда жюрюуню жорукъларына бузукълукъ этмезлерине айырып эс бурлукъдула.

Водительлеге быллай шартны эсгертирге керекди. РФ-ни Административ право низамгъа бузукълукъ этиуге къажау кодексини 12.9-чу статьясына кёре, мардадан терк жюрюген водительле бу халда тазир тёлерикдиле: мардадан 10-дан башлап 20 километр-сагъатны терк барсала - 100, 20-дан 40 километр-сагъатны терк барсала - 300, 40-дан 60 километр-сагъатны терк сюрселе - 1000-1500, 60 километрден да терк баргъан болса, 2000-ден 2500 сомгъа дери тазир тёлейдиле неда автомашина жюрютюрге эркинликлери 4 айдан 6 айгъа дери сыйырылады.

Адам жолда жюрюуню жорукъларына бузукълукъ этсе, анга РФ-ни Административ право низамгъа бузукълукъ этиуге къажау кодексини 12.29-чу статьясыны 1-чи кесегине кёре эсгертиледи неда ол 100 сом тазир тёлейди. Жаяу жюрюгенле, асламысында жолдан ёте туруп, сакъ болмай, светофорну къызыл жаннганына эс бурмай, жол жанында сюелип тургъан транспортну артындан жолгъа суху чыгъып ачыйдыла.

Жолоучуланы къайсы бирине да былай айтыргъа сюебиз: жолда жюрюуню жорукъларын бузмасагъыз, аланы толтурсагъыз, саулугъугъузну сакъларыкъсыз.

КъМР-де МВД-ны ГИБДД-сыны жол-патруль службасыны полку.

Билдириу

Кандурну «Черкесине» чакъырабыз

3-чю-5-чи октябрьде «Форум» кинотеатрда (Къырал концерт залда) режиссёр Мухадин Кандурну «Черкес» деген тарых-лирикалы фильмини премьерасы боллукъду. Черкес жашны бла бедуинка къызны араларында сюймеклик мында уллу жерни алады. Ол 1900 жылда, Кавказдан кетип, Иорданияда баргъан черкес мухажирлени жашауларына аталгъанды.

Сеансла **3-чю октябрьде - 17 сагъатда, 4-чю бла 5-чи октябрьде уа 19 сагъатда башланырыкъдыла.**

Билетле ГКЗ-ны кассасында сатыладыла.

Соруулары болгъанла бу телефонла бла сёлешсинле: **44-22-10; 40-28-11; 47-36-50.**

Бир ыйыкъгъа гороскоп

4-чю октябрьден 10-чусуна дери

Къочхарла. Ыйыкъ аламат кезиудю кредит алыргъа эм официальный дистанциялада сизни ишлеригизни тамамларгъа. Орта эм бараз кюнледе ачыкъ жюрекли боллукъсуз, кем чилик жанын алып айтханда уа, муратларыгъызгъа жетерик тюйюлсюз. Коллегаларыгъыз эм шуёхларыгъыз анда жарсырча зат эслемейбиз дерикдиле. Солуу кюнле уа ингир олтуруулагъа иги кезиудюле.

Танала. Баш эм бараз кюнледе ишлеригизде къыйын болумлагъа тюбериксиз. Кюнле да игидиле: борчла къайтырыкъдыла, иги хапарла да боллукъдула. Андан сора да, къуллукъда кётюрюлюрге итинип турасыз. Аны юсюнден ачыкъ айтыр заман болгъанды.

Эгизле. Хар не жангылыкъ жанлысыз. Тюрлениулеге итиниулюгюз жангы иш бла кюреше тебирегенигизде ачыкъ боллукъду. Эски тёрелеригизни къоюп, неде да болгъанны тюрлендирирге кюрешиу жашауугъузну тюбю-тамыры бла алышындырлыкъды. Геуюрге эм орта кюнле романтикалы тюбешиулеге бек иги кюнледиле.

Айырычабакъла. Иш бла байламлы вопросланы тамамлай, кёп тюрлю затла бла байламлы болургъа ушап турасыз – сакъ болугъуз, ашыкъмагъыз, къаты да болмагъыз. Кесигизни ким болгъаныгъызны, творчестволу кючюгюзню да орта кюнден сора кёргюзталлыкъсыз. Аны бла бирге жууукъларыгъызны, сюйген адамларыгъызны да унутмагъыз, алагъа сизни болушлугъугъуз бек керекди.

Асланла. Ишигиз неда жангы муратла бла байламлы алып айтханда, ыйыкъ монглукъдан бла ахшы хапарладан толу боллукъду. Алай эсе да шарт атламла этерге уа артыкъ тынч болмаз. Орта эм бараз кюнледе болум жюрекни къууандырырча болмазлыгъын эсге алсакъ, алгъа итиниу керек тюйюлдю. Ол кезиуде арталлыда жангы ишни да башламазгъа кюрешигиз.

Къызла. Бу ыйыкъда иш кёллю эм низамлы боллукъсуз. Ишде бла юйде да заманыгъыз бек тап ётерге ушайды, не ахшы муратыгъыз бар эсе да, ол да толлукъду. Геуюрге эм орта кюнле уа сатыу-алыугъа игидиле, сатып алгъан затыгъыз жюрегигизни къууандырлыкъды. Солуу кюнледе къууанчлы иш боллукъ эсе, аны сизден иги киши да къураяллыкъ тюйюлдю.

Базманла. Ыйыкъны биринчи жарымында булутла тенгшисинде учуп айланырыкъсыз, жаланда кесигизге эс буруп турлукъсуз. Ыйыкъны экинчи жарымы уа жетишимли болур дерчады. Уллу планларыгъызны къоркъмай къолгъа алыгъыз! Башындан болушлукъ да боллукъду.

Бузоубашла. Бюджетни чеклеринден чыкъмазгъа кюрешигиз. Орта эм бараз кюнледе сукъланыу акъылыгъызны хорларгъа боллукъду. Ыйыкъны ахыры уа спорт бла кюреширге бек иги кезиудю. Аны унутмагъыз, нек дегенде аны саулукъгъа себеби уллуду.

Садакъчыла. Халкъ аллында сёлеширге бек иги кезиудю. Кесигизни ахшы ораторча кёргюзталлыкъсыз, артистча окъуна да. Орта кюнден сора ишге къайтыгъыз. Аны эртте окъуна бошаргъа керек эдигиз. Шёндю бек иги кезиудю ол ауур жюкню бою нугъуздан атаргъа. Уакъ затлагъа да эс бура туругъуз, ол кезиуде ахча «къуйрукъладан» терк къутуллукъсуз.

Текемюйюзле. Бек къужурлу, кюлкюлю, тёреде болмагъанча, оноу эте билген адамсыз. Жарсыугъа, сизни жанлыла жашауда бек аз боладыла. Ыйыкъны ортасында даулашла эм ангылаусузлукъла сакълайдыла. Оппонентлеригиз кеслери да узакъ бармай ангыларыкъдыла сиз тюз болгъаныгъызны.

Суукъуйла. Бу ыйыкъда баш мадарларыгъыз тёзюмлюлюкде эм къыйынлыкъланы кётюре билиулюкдю. Къысха болжаллы проектлени къоюгъуз, уллу эм узакъ болжаллы проектлени уа арсарсыз къолгъа алыгъыз. Алай этсегиз, ыйыкъны ахырына сизни ишде итиниуюгюзню эслерге болурла.

Чабакъла. Уакъ затлагъа уллу эс буругъуз. Ма ала келтирликдиле ахшы жетишимлеге. Къуру ишигиз бла байламлы болуп къалмай, тыш кёрюмдюгюз бла да байламлыдыла ала. Бараз эм байрым кюнле усталыгъыгъызны кёргюзтюрге бек иги кезиудюле. Солуу кюнледе уа юйдегилеригиз бла болургъа кюрешигиз.

ГРЕК-РИМ ТУТУШУУ

Хорлам бла къайтхандыла

Владикавказда классика тутушуудан Россейни сыйлы тренери К.Н. Суменовну хурметине жоралaныл, грек-рим тутушуудан экинчи Битеуроссей турнир бардырылгъанды. Анда 1994-1995 жыллада туугъан жюзден аслам жаш спортчу къарыуларын сынагъандыла.

Элбрус районну олимпиада резервни сабий жаш тёлю спорт школунда юйреннгенле турнирде кеслерин жетишимли кёргюзтгендиле. Локияланы Джамбулат 50 килограмм ауурлукъда хорламны белгилегенди, Моллаланы Элдар а ючюнчю болгъанды. Эришгенле кёп болгъан 54 килограмм ауурлукъда Будайланы Рамазан кишиге ал бермегенди.

Локияланы Джамбулат финал сермешде иги техникасы ючюн энчи сагъгъагъа тийишли болгъанды. Жашланы Локияланы Юрий бла Этезланы Хусейин юйретедиле.

А.САФРОНОВ.

2010 жылда октябрь айда беш уаахты намаз къылыуну заманы

Ыйыкъны кюнлери	Айны кюнлери	Эрттен намаз	Кюн чыкъгъан заман	Тюш намаз	Экинди намаз	Ашхам намаз	Жассы намаз
Байрым	1	05:33	07:03	13:06	16:23	18:47	20:27
Шабат	2	05:34	07:04	13:05	16:21	18:46	20:26
Ыйых	3	05:35	07:05	13:05	16:20	18:44	20:24
Баш	4	05:36	07:06	13:05	16:19	18:42	20:22
Геуюрге	5	05:37	07:07	13:05	16:18	18:40	20:20
Бараз	6	05:38	07:08	13:04	16:16	18:39	20:19
Орта	7	05:39	07:09	13:04	16:15	18:37	20:17
Байрым	8	05:41	07:11	13:04	16:14	18:35	20:15
Шабат	9	05:42	07:12	13:03	16:12	18:33	20:13
Ыйых	10	05:43	07:13	13:03	16:11	18:32	20:12
Баш	11	05:44	07:14	13:03	16:10	18:30	20:10
Геуюрге	12	05:45	07:15	13:03	16:08	18:28	20:08
Бараз	13	05:47	07:17	13:02	16:07	18:27	20:07
Орта	14	05:48	07:18	13:02	16:06	18:25	20:05
Байрым	15	05:49	07:19	13:02	16:04	18:23	20:03
Шабат	16	05:50	07:20	13:02	16:03	18:22	20:02
Ыйых	17	05:52	07:21	13:01	16:02	18:20	20:00
Баш	18	05:53	07:23	13:01	16:01	18:18	19:58
Геуюрге	19	05:54	07:24	13:01	15:59	18:17	19:57
Бараз	20	05:55	07:25	13:01	15:58	18:15	19:55
Орта	21	05:56	07:26	13:01	15:57	18:13	19:53
Байрым	22	05:58	07:28	13:01	15:56	18:12	19:52
Шабат	23	05:59	07:29	13:00	15:54	18:10	19:50
Ыйых	24	05:00	07:30	12:00	14:53	17:09	19:49
Баш	25	05:01	07:31	12:00	14:52	17:07	19:47
Геуюрге	26	05:03	07:33	12:00	14:51	17:06	19:46
Бараз	27	05:04	07:34	12:00	14:50	17:04	19:44
Орта	28	05:05	07:35	12:00	14:48	17:03	19:43
Байрым	29	05:07	07:37	12:00	14:47	17:01	19:41
Шабат	30	05:08	07:38	12:00	14:46	17:00	19:40
Ыйых	31	05:09	07:39	12:00	14:45	16:59	18:39

КъМР-ни Муслийманларыны дин управлениясы.

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
БЕППАЙЛАНЫ Муталип (баш редакторну орунбасары), КЪОНАКЪЛАНЫ ХАСАН (баш редакторну орунбасары), АЛИКАЛАНЫ Владимир, БИТТИРЛАНЫ Аминат, ТЕКУЛАНЫ Хауа, ТОКУМАЛАНЫ Хусейн, ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь).

ТЕЛЕФОНЛА:
Редакторну приёмныйи - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 47-26-22. Жууаплы секретарь - 42-66-85.
Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЕРИ:
Жамауат-политика жашауну бёлюмю- 42-67-68,42-24-02.
Экономиканы бёлюмю - 42-66-73.
Культураны бёлюмю - 42-75-82, 42-68-72.
Социальный политиканы бёлюмю - 42-66-76, 47-27-59.
Жангылыкъланы бла спортну бёлюмю - 47-26-39, 42-66-71.
Письмоланы, рекламаланы эм билдириулени бёлюмю - 42-37-94.
Тилманчланы бёлюмю- 47-31-28.
Сурат алыучу бёлюм - 42-68-72, 42-66-76.
Бухгалтерия - 42-30-87
Операторла - 47-26-28, 42-39-65.

Редакция авторла бла къагъыт жюрютмейди. Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха къайтарылмайдыла.
Газетде басмаланнган материаллада айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишмезге боллукъдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн, Россей Федерацияны басманы юсюнден Законуна тийишлиликде, материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.

Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машинка бла жазылгъан 5-6 бет) кёпню алмайды.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 1994 жылда 14-чю июньда регистрация этилгенди.

Регистрация номер —Н-0066. Индекс - 51532

Газетни басмагъа КъМР-ни Информация коммуникацияла, жамауат биригиулени эм жаш тёлюню ишлери жаны бла министерствосуну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет 1905 жылда Революция атлы республикалы полиграфкомбинатда басмаланнганды, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Газетлени иелерине тапдырыу ючюн КъМР-ни почта связыны федеральный Управлениясы жууаплыды. Телефонла: 42-06-51, 42-19-97

Газетлени розницагъа сатыу ючюн КъМР-ни "Роспечать" акционер обществосу жууаплыды. Телефон: 42-69-34

Номерге графикге кёре 19 сагъатда къол салынады. 21.00 сагъатда къол салыннганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:
Таппасханланы Аминат - дежурный редактор; Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарьны орунбасары; Акушуланы Феруза (4-чю бет), Зезаланы Лида (3-чю бет), Алийланы Белла (1-чи бет), Кулчаланы Зульфия (2-чи бет) - корректорла.

Тиражы 3850 экз. Заказ № 2758

РЕДАКЦИЯНЫ АДРЕСИ:

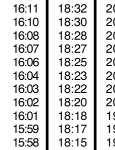

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5
электронный почтасы: elbor_50@mail.ru